

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO
Kantonalna javna ustanova „Porodično savjetovalište”**

**IZVJEŠTAJ O POSLOVANJU
(Izvještaj o radu sa Izvještajem o finansijskom poslovanju)**

**KJU „PORODIČNO SAVJETOVALIŠTE“
ZA 2017. GODINU**

Sarajevo, mart 2018. godine

I UVODNI DIO

Izvještaj o poslovanju Kantonalne javne ustanove „Porodično savjetovalište“ za 2017. godinu obuhvata pregled aktivnosti koje je ova Ustanova realizirala u periodu od 01.01.2017. do 31.12.2017. godine, kao i pregled utroška finansijskih sredstava odobrenih za KJU „Porodično savjetovalište“ u okviru Budžeta Kantona Sarajevo za 2017. godinu.

Sve aktivnosti koje su opisane u tekstu koji slijedi izvršene su u skladu sa Programom rada Ustanove za 2017. godinu, za koji se može reći da je najvećim dijelom realiziran. Također, navedeni su i poslovi koji nisu obuhvaćeni Programom rada ali ulaze u okvir djelovanja ove Ustanove i realizirani su prema ukazanim potrebama, u skladu sa zakonskim i podzakonskim propisima koji tretiraju poslovanje ove Ustanove.

Sumirajući rezultate našeg rada možemo zaključiti da je tokom 2017.g. dominantna tema koja je zahtjevala naš angažman bila roditeljstvo.

Poslovi primarne prevencije - pored dosadašnjih kontinuiranih projekata, u ovoj godini značajan je bio rad na osnaživanju roditeljske uloge kroz različite aktivnosti kako bi djelovali na pozitivne promjene u odgoju koji je osnovna funkcija porodice. Veliki broj aktivnosti bio je zasnovan i na radu sa adolescentima čiji je proces odrastanja posebno izazovan za porodicu.

Također, kao novitet pokrenuta je aktivnost „ZaJedno“ koja podrazumjeva saradnju sa udruženjima osoba sa invaliditetom u cilju promocije jednakih životnih prilika bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, te podizanju svijesti javnosti o potrebi inkluzije. U okviru poslova primarne prevencije realiziran je i veliki broj vanprogramskih aktivnosti koje su nastale kao rezultat nastojanja da se odgovori na sve zahtjeve i potrebe koji se od strane institucija, organizacija ali i građana upućivane prema KJU „Porodično savjetovalište“.

Savjetodavno-terapeutski rad kao strukturiran proces usmjeren na promjenu interakcija porodičnog sistema odvijao se u profesionalnom odnosu savjetnika-terapeuta i korisnika usluga. Ove usluge su pružene svim osobama koje su imale poteškoće i probleme na planu individualnog funkcioniranja ili u odnosu sa drugima, a koje su motivirane da postignu promjene kroz savjetodavno-terapeutski tretman. Kao i prethodnih godina, Savjetovalište je obavljalo svoje poslove poštujući etičke principe u ovoj oblasti, a prvenstveno princip **povjerljivosti podataka** vezanih za korisnika i sadržaj tretmana, te **princip dobrovoljnosti** za uključivanje u tretman.

Pored navedenog, značajan broj aktivnosti bio je usmjeren i na **saradnju** sa institucijama i organizacijama koje djeluju u sistemu socijalne zaštite, obrazovnim i odgojnim institucijama te institucijama iz kulture i zdravstva. S tim u vezi, u 2017. godini potpisan je i značajan broj sporazuma o saradnji koji definiraju okvire zajedničkog djelovanja Savjetovališta i drugih strana potpisnica ovih sporazuma.

Nastavljena su i intenzivirana promotivna djelovanja Ustanove kroz niz aktivnosti koje su detaljno opisane u nastavku teksta Izvještaja.

II NORMATIVNI DIO

2.1. Pravilnik o radu Kantonalne javne ustanove „Porodično savjetovalište“

Na osnovu člana 118. stav (1) Zakona o radu Federacije BiH („Službene novine FBiH“, broj 26/16), te člana 27. stav 1. alineja 6. Zakona o ustanovama („Službeni list R BiH“, br. 6/92, 8/93 i 13/94), a u skladu sa Zakonom o plaćama i naknadama u javnim ustanovama iz oblasti socijalne zaštite u Kantonu Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 17/15), Upravni odbor Kantonalne javne ustanove „Porodično savjetovalište“ je, nakon prethodne konsultacije Sindikalne podružnice Ustanove, na sjednici održanoj dana 30.01.2017. godine donio Pravilnik o radu Kantonalne javne ustanove „Porodično savjetovalište“

2.2. Pravilnik o nadzoru nad stručnim radom radnika koji obavljaju poslove socijalne zaštite u KJU “Porodično savjetovalište”

U skladu sa članom 108. Zakona o socijalnoj zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom („Službene novine Kantona Sarajevo broj 38/14 i 38/16), te člana 27. Stav 1. Alineja 6. Zakona o ustanovama („Službeni list R BiH“, br. 6/92, 8/93 i 13/94), Upravni odbor Kantonalne javne ustanove „Porodično savjetovalište“ je donio Pravilnik o nadzoru nad stručnim radom radnika koji obavljaju poslove socijalne zaštite.

2.3. Pravilnik o rukovanju gotovim novcem u KJU „Porodično savjetovalište“

Cijeneći potrebu za usklađivanjem sa Uputstvom o blagajničkom poslovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 22/03 i 18/13). Upravni odbor je, na prijedlog direktora, donio Pravilnik o rukovanju gotovim novcem u KJU „Porodično savjetovalište“.

2.4. Pravilnik o načinu korištenja službenog automobila

Pravilnik je usklađen sa Pravilnikom o obaveznom sadržaju i načinu popunjavanja obrasca putnog naloga („Službene novine FBiH“, broj 7/07).

2.5. Pravilnik o kancelarijskom poslovanju u KJU „Porodično savjetovalište“

Usklađivanje akta sa novom Listom kategorija registraturne građe u smislu da su izbrisane klasifikacijske oznake budući da su iste jasno naznačene u Listi, te prilagođavanje akta praski u Savjetovalištu, u skladu sa pozitivnim propisima koji uređuju oblast kancelarijskog i arhivskog poslovanja.

2.6. Pravilnik o korištenju službenih telefona i interneta

Pravilnik predviđa usklađivanje sa trenutnom praksom u Savjetovalištu prema kojoj direktnu vanjsku liniju imaju kancelarija direktora, tehničkog sekretara i prostorije Odjeljenja za savjetodavno-terapeutski rad ukoliko se koristi tel. linija broja 033/ 209-112.

Sve ostale kancelarije, s obzirom na to da se svaki poziv sada mora birati sa pozivnim brojem, pozive vrše preko tehničkog sekretara.

Maksimalan mjesečni iznos (limit) za korištenje interneta povećan je sa 30,00 KM na 50, 00 KM, zbog ukazane potrebe za poboljšanjem kvalitete ove usluge.

Član 8. prethodnog Pravilnika, kojim je regulisano korištenje privatnog mobilnog telefona u službene svrhe, brisan je.

2.7. Pravilnik o reprezentaciji i poklonima

Budući na kontinuirano povećanje aktivnosti koje, u skladu sa Programom rada, realizira Savjetovalište iskazana je i potreba za povećanjem iznosa finansijskih sredstava neophodnih za isto.

Naime, kako je već postala praksa da Savjetovalište organizira i realizira značajne manifestacije, a posebno u okviru obilježavanja Dječije nedjelje u Kantonu Sarajevo, što neminovno iziskuje povećanje sredstava na poziciji reprezentacije, jer se sredstva za ovu namjenu isključivo mogu koristiti sa ove pozicije.

III TEMATSKI DIO

3.1. IZVJEŠTAJI, PROGRAMI, PLANOVI

3.1.1. Izvještaj o poslovanju KJU „Porodično savjetovalište“ za 2016. godinu

Izvještaj o poslovanju KJU „Porodično savjetovalište“ za 2016. godinu obuhvata Izvještaj o radu sa Izvještajem o finansijskom poslovanju Ustanove. Prilozi ovog dokumenta čine:

- Izvještaj o radu direktora KJU „Porodično savjetovalište“ 2016. godinu;
- Izvještaj o radu Upravnog odbora KJU „Porodično savjetovalište“ za 2016. godinu i
- Izvještaj o radu Nadzornog odbora KJU „Porodično savjetovalište“ za 2016. godinu.

Izvještaj o poslovanju KJU „Porodično savjetovalište“ za 2016. godinu dostavljen je resornom ministarstvu na dalju proceduru te je usvojen na sjednici Skupštine Kantona Sarajevo dana 05.07.2017. godine.

3.1.2. Kvartalni izvještaji o radu KJU „Porodično savjetovalište“

Direktor Ustanove redovno je podnosio kvartalne izvještaje o radu Upravnom odboru koji je na svojim sjednicama ove izvještaje usvojio i podržao.

Izvještaji su obuhvatali detaljan kvartalni prikaz svih aktivnosti Ustanove realiziranih u periodu:

- oktobar-decembar 2016. godine;
- januar-mart 2017. godine;
- april-juni 2017. godine i
- juli-septembar 2017. godine.

3.1.3. Izvještaji o izvršenju Budžeta KJU „Porodično savjetovanište“

Tokom 2017. godine Upravnom odboru su dostavljani i periodični izvještaji o izvršenju Budžeta KJU „Porodično savjetovanište“, koje je ovaj Organ na svojim sjednicama jednoglasno usvojio.

Periodični izvještaji o izvršenju Budžeta podrazumijevaju:

- Izvještaj o izvršenju Budžeta KJU „Porodično savjetovanište“ za period januar-decembar 2016. godine;
- Izvještaj o izvršenju Budžeta KJU „Porodično savjetovanište“ za period januar-mart 2017. godine;
- Izvještaj o izvršenju Budžeta KJU „Porodično savjetovanište“ za period januar-juni 2017. godine;
- Izvještaj o izvršenju Budžeta KJU „Porodično savjetovanište“ za period januar-septembar 2017. godine.

Svi izvještaji su prethodno, prije razmatranja na sjednici Upravnog odbora, razmatrani i prihvaćeni od strane Nadzornog odbora Ustanove.

3.1.4. Nacrt Programa rada KJU „Porodično savjetovanište“ za 2018. godinu

Nacrt Programa rada KJU „Porodično savjetovanište“ za 2018. godinu utvrđen je, na prijedlog direktora, na sjednici Upravnog odbora održanoj dana 26.09.2017. godine.

3.1.5. Finansijski plan KJU „Porodično savjetovanište“ za 2018. godinu

U skladu sa usvojenim Budžetom Kantona Sarajevo za 2018. godinu, Upravni odbor Ustanove je, u mjesecu januaru 2018. godine, donio Finansijski plan KJU „Porodično savjetovanište“ za 2018. godinu.

3.1.6. Plan javnih nabavki u KJU „Porodično savjetovanište“ za 2018. godinu

U skladu sa odobrenim sredstvima u okviru Finansijskog plana KJU „Porodično savjetovanište“ za 2018. godinu, donešen je Plan nabavki KJU „Porodično savjetovanište“ za 2018. godinu, nakon čega su pokrenute prve procedure u postupku javnih nabavki za 2018. godinu.

3.1.8. Izvještaj Komisije za popis sredstava, potraživanja i obaveza u KJU „Porodično savjetovanište“ sa stanjem na dan 31.12.2016. godine

Direktor Ustanove je imenovao iz reda zaposlenika Komisiju za popis sredstava, potraživanja i obaveza u KJU „Porodično savjetovanište“ za 2016. godinu. Komisija je u propisanom roku sačinila Izvještaj o izvršenom popisu sredstava, potraživanja i obaveza u KJU „Porodično savjetovanište“ sa stanjem na dan 31.12.2016. godine. Izvještaj je dostavljen Upravnom i Nadzornom odboru koji su ovaj dokument usvojili odnosno prihvatili, a potom Centralnoj popisnoj komisiji na dalju proceduru.

3.2. PRIMARNA PREVENCIJA

3.2. AKTIVNOSTI PRIMARNE/ UNIVERZALNE I SELEKTIVNE PREVENCIJE

Aktivnosti primarne/univerzalne i selektivne prevencije su osmišljene na način da budu podrška svim članovima porodičnog sistema uz poseban naglasak na razvojne faze porodice.

U nastavku su pojedinačno predstavljani i opisani preventivni projekti realizirani u 2017. godini.

3.2.1. Projekt: „Zajedno do uspjeha“

Generalni cilj: Prevencija mogućih rizičnih i nepoželjnih oblika ponašanja kod učenika osnovne škole kroz unapređenje znanja, vještina i kompetencija učesnika za izgradnju kvalitetnijeg saradničkog odnosa učenika, roditelja i nastavnika.

Specifični ciljevi:

1. Povećati stepen zajedničkog rada/saradnje učenika, roditelja i nastavnika u prevladavanju školskog neuspjeha kao riziko faktora društveno neprihvatljivih ponašanja.
2. Prepoznati i definirati teškoće i zone konflikata između učenika, roditelja i nastavnika;
3. Kreirati i ponuditi efikasniji model saradnje ova tri subjekta.

Ciljna grupa: Učenici osnovne škole od 13 do 15 godina koji imaju lošiji školski uspjeh i/ili vladanje, njihovi roditelji, nastavnici i pedagozi osnovnih škola.

Podršku porodici sa školskim djetetom KJU „Porodično savjetovalište“ pružila je kroz realizaciju programske aktivnosti pod nazivom „Zajedno do uspjeha“. Projekt je realiziran kroz pet interaktivnih radionica za **15 učesnika**. Učesnici radionica bili su djeca dobi 13-14 godina iz O.Š. „Hasan Kikić“, njihovi roditelji i nastavnici koji su iskazali motiviranost za učešće u radionicama i želju za poboljšanjem komunikacije i školskog uspjeha učenika.

Radionički rad bio je fokusiran na jačanje uloga i odgovornosti djece, roditelja i nastavnika u cilju obuhvatnijeg praćenja njihovog razvoja, stimuliranja njihovih potencijala, prevencije neprihvatljivih oblika ponašanja i školskog neuspjeha, te razvoja pozitivnih stavova o životu, školi i učenju. Prema mišljenju roditelja i nastavnika sticanje novih znanja, stavova i mogućnosti pozitivnog djelovanja na djecu, te poticaj za kvalitetniju komunikaciju na relaciji dijete-roditelj-škola predstavljaju neke od najkorisnijih dobiti ovakvog rada. Učesnici su osvijestili značaj i ulogu komunikacije u rješavanju svakodnevnih poteškoća i konflikta na relaciji dijete-roditelj-nastavnik. Međutim, ono što učesnici izdvajaju kao najveći učinak radionica su promjene u međusobnim odnosima, bolje razumijevanje djetetovih potreba i gledišta, osjećaj veće sigurnosti i samopouzdanja kod djece, te promjene u djetetovom odnosu prema uspjehu i učenju.

Nakon realizacije radionica jedno dijete je zajedno sa roditeljima upućeno u Odjeljenje za savjetodavno-terapeutski rad na daljnji tretman zbog kompleksnijeg problema školskog neuspjeha i vladanja, kao i disfunkcionalnih porodičnih odnosa.

3.2.2. Projekt „Civilna hrabrost“

Generalni cilj: Suzbijanje nasilja među djecom i mladima i jačanje građanske hrabrosti.

Specifični cilj: Prevencija vršnjačkog nasilja u školskom okruženju i razvijanje praktičnih modela protiv nasilja među vršnjacima.

Ciljna grupa: Djeca i mladi u dobi između 12 i 15 godina.

S obzirom da djeca i mladi koji su izloženi vršnjačkom nasilju mogu imati ozbiljnih poteškoća u socijalnom i emocionalnom razvoju, u okviru podrške porodici sa školskim djetetom i porodici sa adolescentom KJU „Porodično savjetovalište“ niz godina realizira programsku aktivnost prevencije vršnjačkog nasilja. Aktivnost se sastoji od šest radionica koje su u 2017. godini realizirane za **26 adolescenata** koji pohađaju JU „Srednja medicinska škola Jezero“. Cilj radionica bio je da se kod mladih razvije svijest o postojanju različitih vrsta nasilja i potrebi reakcije na neprihvatljive oblike ponašanja sa kojima se često suočavaju, a da pri tome ne ugroze vlastitu sigurnost.

Radionice su koncipirane kao aktivne vježbe u kojima voditelj radionica podstiče učesnike da kroz međusobne razmjene iskustva i interakciju steknu nova znanja o različitim načinima suzbijanja vršnjačkog nasilja. Kroz ovu programsku aktivnost obrađene su teme koje se tiču jačanja zajedništva i povjerenja u grupi, prepoznavanje različitih vrsta nasilja, podizanja svijesti mladih o različitim načinima suzbijanja nasilja, te na kraju izradu strategije protiv nasilja.

Analiza dostupnih podataka pokazuje da se navedena programska aktivnost u cijelini pokazala kao dobra osmišljena briga u sprječavanju nasilja, te razvijanju i širenju tolerancije i razumijevanja razvojem svesti mladih o prihvaćanju različitosti i poštovanju drugog i drugačijeg.

3.2.3. Projekt „Mladi za mlade“

Generalni cilj: Osposobljavanje adolescenata-lidera za pozitivno vršnjačko djelovanje u socijalnom okruženju kao oblik preveniranja rizičnih pojava i nepoželjnih modela ponašanja mladih.

Specifični cilj: Edukacija adolescenata-lidera za prevenciju rizičnih pojava i nepoželjnih modela ponašanja kod adolescenata.

Ciljna grupa: Adolescenti u dobi od 16 do 19 godina koji su identifikovani kao prirodni lideri, te mladi iz užeg i šireg okruženja educiranih lidera.

Imajući u vidu činjenicu da vršnjaci imaju veliki utjecaj na formiranje ličnosti, KJU „Porodično savjetovalište“ već duže vrijeme provodi aktivnost osposobljavanja adolescenata lidera za pozitivno vršnjačko djelovanje.

Na poziv J.U. „Poslovno-komercijalna i trgovačka škola“ realizirano je šest interaktivnih radionica projekta „Mladi za mlade“ tokom kojih je obrađena tema „Nenasilna komunikacija - moj izbor“. Rad se odvijao u grupi od **20 adolescenata**, identificiranih prirodnih lidera te je obuhvatio edukaciju i mentorstvo. Nakon edukacije i osposobljavanja za djelovanje na polju komunikacije, učesnici su imali zadatak da provode akcije osvještavanja, informiranja i educiranja vršnjaka o ovoj temi u svojoj školi s ciljem promjene stavova i ponašanja vršnjaka u pozitivnom smislu, što će biti realizirano na odjeljenskim zajednicama tokom školske godine. U toku mjeseca decembra održana je prva radionica vršnjačke edukacije na odjeljenskoj zajednici jednog trećeg razreda.

3.2.4. Projekt: „Moj izbor“

Generalni cilj: Prevencija bračne i porodične disfunkcionalnosti te unapređenje partnerske komunikacije.

Specifični cilj: Prevencija bračne i porodične disfunkcionalnosti jačanjem kompetencija mladih za kvalitetan izbor partnera i izgradnju funkcionalnih partnerskih odnosa.

Ciljna grupa: Mladi u dobi od 18 do 30 godina.

Uzimajući u obzir važnost adekvatnog izbora partnera za zasnivanje partnerske relacije, odnosno formiranje početne porodice, realiziran je projekt „Moj izbor“ u kojem je učestvovalo **12 mladih osoba** koje su se prijavile na poziv koji je objavljen na više web portala, printanih medija, te na zvaničnoj web i facebook stranici KJU “Porodično savjetovalište“.

Ciklus od osam radionica projekta realiziran je o sljedećim temama: *Upoznavanje, iznošenje očekivanja i dogovor o radu; Stereotipi i predrasude o ljubavi, suprotnom spolu, seksu i braku; Potrebe i očekivanja od partnera i partnerstva; Izbor partnera; Ljubav, zaljubljenost i ljubomora; Partnerska komunikacija i rješavanje konflikta i Brak*. Radionice su realizirane kroz grupni rad i multimedijalne prezentacije kojima je cilj što više približiti sadržaje tema učesnicima kako bi stekli znanja, vještine i kompetencije za unapređenje i što kvalitetniji izbor partnera i funkcionalniji partnerski odnos, čime se dugoročno može utjecati na prevenciju brakorazvoda, odnosno stvoriti osnov za funkcionalan brak.

Nakon realizacije urađena je evaluacija, odnosno procjena korisnosti projekta na osnovu odgovora učesnika sa finalnog usmenog intervjua, inicijalnih i finalnih upitnika kao i na osnovu opservacija voditelja radionica.

3.2.5. Projekt “Unapređenje roditeljstva”

Generalni cilj: Unapređenje i jačanje roditeljskih kompetencija u pripremi djeteta za polazak u školu.

Specifični ciljevi:

1. Osposobiti pedagoge predškolskih ustanova u Kantonu Sarajevo za provođenje radionica u timu sa stručnim saradnicima KJU “Porodično savjetovalište“ po programu „Unapređenje roditeljstva“;
2. Pružiti pomoć i podršku roditeljima u jačanju roditeljske uključenosti i kompetencija u pripremanju djeteta za polazak u školu;
3. Senzibilizirati roditelje za odgovorno roditeljstvo i buduću saradnju sa školom;
4. Podići svijest u lokalnoj zajednici za važnost pripreme djece za polazak u školu i aktivno učešće roditelja u odgojno-obrazovnom procesu.

Ciljna grupa:

Primarna ciljna grupa u projektu su roditelji djece predškolskog uzrasta.

Sekundarna ciljna grupa su pedagozi predškolskih ustanova na području Kantona Sarajevo.

U proteklom periodu nastavljene su aktivnosti pružanja podrške porodici sa predškolskim djetetom kroz realizaciju projekta “Unapređenje roditeljstva” uz partnerstvo sa JU “Djeca Sarajeva”. Projekt je realiziran kroz 18 radionica, odnosno po tri radionice u šest vrtića JU “Djeca Sarajeva“ i to: “Iskrice”, “Ilijaš”, “Mašnica”, “Ribica”, “Dunja” i “Dječiji grad”. Teme koje su obrađene kroz ovu programsku aktivnost su “Priprema djeteta za polazak u školu, socijalizacija i separacija”, “Partnerstvo u roditeljstvu i odgojni stilovi” i “Dječije potrebe i zajedničko vrijeme”.

U projektu je učestvovalo ukupno **80 roditelja** djece koja ove školske godine kreću u prvi razred, kao i **12 pedagoga/psihologa** JU "Djeca Sarajeva". Nakon realizacije, urađena je evaluacija projekta koja pokazuje da je sadržaj radionica ocijenjen jako kvalitetnim jer se dotiče svih bitnih stvari koje su potrebne u odgoju djeteta kao i pripremi djeteta za polazak u školu. Ponuđeni sadržaj je prilagođen potrebama roditelja i omogućava im da pomognu sebi i svom đaku prvaku da se snađe u novoj situaciji u školi.

3.2.6. Projekt: „Zlatne godine“

Generalni cilj: Prevencija socijalne isključenosti osoba starije životne dobi.

Specifični ciljevi:

1. Poticanje i jačanje međugeneracijske solidarnosti u pristupu starenju;
2. Poboljšanje i poticanje psiholoških mehanizama koji vode ka izgradnji kvalitetnijih odnosa, kako u vlastitoj porodici tako i u socijalnoj sredini.

Ciljna grupa: Osobe starije od 55 godina sa područja Kantona Sarajevo koje su penzionisane ili su nezaposlene.

Cijeneći značaj i potrebu socijalne uključenosti u svim životnim fazama, pa tako i u starijoj životnoj dobi, Kantonalna javna ustanova "Porodično savjetovalište" u 2017. godini u partnerstvu sa Centrom za zdravo starenje Općine Centar realizirala je programsku aktivnost pod nazivom „Zlatne godine“. Aktivnost se realizirala kroz četiri radionice sa ukupno **30 članova** Centra. U okviru radionica obrađene su sljedeće teme: sistemi podrške starijim osobama, odlike treće životne dobi, aktivno starenje i lijepe strane starosti, poboljšanje i poticanje psiholoških mehanizama i ponašanja koji vode do aktivnog starenja i sprječavanja socijalne isključenosti.

Nakon realizacije urađena je evaluacija koja pokazuje da su učesnici posebno istakli korisnost projekta u smislu većeg povezivanja među članovima grupe, razvijanja generacijske podrške među osobama starije životne dobi i korisnog provođenja slobodnog vremena. Naglašeno je i da ovaj projekt ima ulogu ne samo promoviranja važnosti mentalnog zdravlja starijih osoba, već neposrednog utjecaja na smanjenje stope stereotipa i negativnog odnosa prema starenju i kod samih osoba treće životne dobi, kao i poboljšanje njihove kvalitete življenja kroz nadogradnju kvalitetnijih odnosa, kako u vlastitoj porodici tako i u socijalnoj sredini.

3.2.7. Projekt: Predavanja za roditelje

Generalni cilj: Prevencija rizičnih, preddelinkventnih i delinkventnih oblika ponašanja

Specifični ciljevi:

1. Edukacija i osposobljavanje roditelja za prepoznavanje unutar - porodičnih rizičnih faktora;
2. Blagovremeno prepoznavanje i preveniranje nepoželjnih oblika ponašanja kod djece, koja mogu voditi ka maloljetničkom prijestupništvu.

Ciljna grupa: Roditelji djece školskog uzrasta

Budući da današnje roditeljstvo predstavlja izazovan i kompleksan razvojni zadatak, Kantonalna javna ustanova „Porodično savjetovalište“ i u 2017. godini posebnu pažnju stavila je na realizaciju programske aktivnosti koja ima za cilj edukaciju i osposobljavanje roditelja školske djece za blagovremeno prepoznavanje i preveniranje nepoželjnih oblika ponašanja koja mogu voditi ka maloljetničkom prijestupništvu. U tu svrhu odgovorili smo na pozive svih zainteresiranih škola i u skladu sa njihovim iskazanim potrebama realizirali predavanja o temama: „Nasilje među vršnjacima“, „Porodica kao zaštitni faktor u prevenciji rizičnih ponašanja djece i mladih“, „Pubertet i adolescencija- roditelji kao podrška“, „Odnos porodice i škole“, „Mladi i Internet“, „Postavljanje granica u odgoju“ i „Odgojni stilovi roditeljstva“. U realizaciju predavanja uključena je i pedagoško-psihološka služba koja je o navedenim temama govorila iz ugla škole.

U 2017. godini programska aktivnost realizirana je kroz 16 interaktivnih predavanja sa roditeljima djece 14 osnovnih škola (JU „Deseta osnovna škola“, OŠ „Hasan Kikić“, OŠ „Srednje“, „Međunarodna osnovna škola u Sarajevu - Bosna Sema“, OŠ „Hadžići“, JU „Treća osnovna škola“, OŠ „Isak Samokovlija“, OŠ „Kovačići“, OŠ „Safvet-beg Bašagić“, JU „Sedma osnovna škola“, JU „Peta osnovna škola“, OŠ „Musa Ćazim Ćatić“, OŠ „Hrasno“ i OŠ „Čengić Vila“), a predavanjima je prisustvovalo ukupno **480 roditelja**.

Također, s obzirom da su i predstavnici nekih srednjih škola iskazali potrebu za realizacijom predavanja za roditelje, odgovorili smo na njihove pozive i realizirali pet predavanja o temama „Vršnjačko nasilje“, „Odnos porodice i škole“, „Mladi i Internet“, „Partnerstvo porodice i škole“ i „Adolescencija- roditelji kao podrška“ kojima su prisustvovala **122** roditelja učenika JU „Četvrta gimnazija“, JU „Srednja škola poljoprivrede, prehrane, veterine i uslužnih djelatnosti“, JU „Srednja mašinska škola“, te JU „Poslovno-komercijalna i trgovačka škola“.

3.2.8. Projekt „Porodično u Vašoj osnovnoj školi“

Generalni cilj: provođenje različitog skupa aktivnosti primarne i sekundarne prevencije s ciljem unapređenja odgojno-obrazovnog sistema u smislu jačanja subjekata odgojno-obrazovnog rada, te kvalitetnije saradnje porodice, škole i šire društvene zajednice.

Specifični ciljevi:

1. Edukacija i osposobljavanje roditelja za prepoznavanje i preveniranje unutarporodičnih rizikofaktora;
2. Unapređenje znanja, vještina i kompetencija učenika osnovnih škola u smjeru prosocijalnog ponašanja i boljeg obrazovnog postignuća;
3. Podrška nastavnicima u izgradnji kvalitetnijeg saradničkog odnosa učenika, roditelja i nastavnika, a samim tim i nastavnom procesu;
4. Senzibiliziranje subjekata odgojno-obrazovnog rada za korištenje usluga „Porodičnog savjetovališta“ po vlastitom izboru.

Ciljna grupa: učenici, roditelji i nastavnici osnovnih škola Kantona Sarajevo.

S obzirom da je škola mjesto u kojem se susreću tri najvažnija agensa socijalizacije djeteta, odnosno porodica, učitelji/nastavnici i vršnjaci, KJU „Porodično savjetovalište“ realizira projekt pod nazivom „Porodično u vašoj školi“ koji podrazumijeva različite aktivnosti primarne i sekundarne prevencije kroz koje se nastoje prevenirati unutarporodični riziko faktori, poboljšati saradnja između porodice i škole i unaprijediti vještine djece. U 2017. godini projekt je realiziran u dvije osnovne škole i to: OŠ „Mirsad

Prnjavorac“ u periodu mart-april i OŠ „Džemaludin Čaušević“ u periodu novembar-decembar 2017. godine kroz 18 preventivnih aktivnosti u kojim je učestvovalo ukupno 348 učesnika.

Realizirane su sljedeće aktivnosti:

- **Predavanja za roditelje (ukupno 102 učesnika)**

„**Odgojni stilovi roditeljstva i njihov utjecaj na dijete**“ - predavanje realizirano u dva navrata s ciljem upoznavanja prisutnih (36) roditelja sa različitim odgojnim stilovima i posljedicama koje oni imaju na dijete, uz naglasak na važnost postavljanja granica, dosljednosti u njihovoj primjeni i usaglašenosti u roditeljskim odgojnim postupcima.

„**Porodica kao zaštitni faktor rizičnih ponašanja djece**“ - kroz ovo predavanje 15 roditelja je upoznato sa važnošću pravovremenog prepoznavanja rizičnih ponašanja kao i zaštitnim faktorima pojave rizičnih ponašanja.

„**Saradnja porodice i škole**“ je predavanje kojem su prisustvovala 22 roditelja koji su imali priliku osvijestiti važnost kvalitetne saradnje i uspješne komunikacije sa nastavnicima, što je u interesu djece i njihovog pravilnog socijalnog razvoja.

„**Pubertet i adolescencija-roditelji kao podrška**“ - kroz ovu radionicu 22 prisutna roditelja su imala priliku upoznati se sa specifičnostima faze puberteta i adolescencije, te poželjnim načinima prevazilaženja kriza koje ona sa sobom nosi kako bi se spriječile negativne posljedice po adolescente.

„**Utjecaj konzumerizma na porodicu**“ - kroz ovo predavanje sedam prisutnih roditelja je upoznato sa načinima na koji reklame oblikuju dječije potrebe i želje, nameću nove uzore u ponašanju, te su dobili savjete kako zaštititi djecu kao najznačajniju ciljnu grupaciju velikih korporacija.

- **Radionice za djecu-** za ukupno **164 djece** realizirane su sljedeće radionice:

Radionica „**Rješavanje sukoba**“ ima za cilj upoznati djecu sa različitim ishodima konflikata, gdje se ukazuje na važnost jasnog iskazivanja vlastitih potreba i slušanja tuđih u cilju sprečavanja istih. Radionici su prisustvovala 23 učesnika.

„**Odbacivanje u grupi vršnjaka**“ je radionica održana u dva navrata za ukupno 40 djece, a njen cilj je osvijestiti štetne posljedice isključivanja pojedinca iz grupe, te senzibilizirati djecu za odbačene osobe (žrtve), kao i upoznati ih sa mogućim načinima sprečavanja ove pojave.

„**Zajedništvo-povezivanje i saradnja sa drugovima iz razreda**“ je radionica također održana u dva navrata za 38 djece, a njen cilj je da djeca nauče šta je to zajedništvo, kako trebaju da preuzmu odgovornost jedni za druge, te kako poboljšati sposobnosti komunikacije.

„**Mladi i internet**“ je radionica tokom koje su djeca (njih 22) upoznata sa prednostima i manama interneta, te su osvijestila rizična ponašanja na internetu.

„Slika o sebi” - radionica je realizirana s ciljem poticanja razvoja pozitivne slike o sebi, jačanja samopouzdanja i grupne povezanosti i u njoj je učestvovalo 22 djece.

„Nenasilna komunikacija” je radionica održana za 19 djece s ciljem uočavanja razlike između nasilne i nenasilne komunikacije, te poticanja djece da nauče nenasilno komunicirati.

- **Predavanja za nastavnike (ukupno 73 nastavnika)**

Za 33 nastavnika OŠ „Mirsad Prnjavorac“ i 40 nastavnika OŠ „Džemaludin Čaušević“ realizirana su sljedeća predavanja:

„Stres kod nastavnika“- s obzirom da se stres može odraziti negativno ne samo na nastavnika koji je njemu izložen, nego i na kvalitetu podučavanja učenika, kroz ovo predavanje nastavnici su upoznati sa simptomima i reakcijama na stres, te načinima prevencije i ublažavanja njegovih posljedica.

„Međuljudski odnosi i komunikacija na radnom mjestu“- kroz ovo interaktivno predavanje učesnici su dobili uvid u različite komunikacijske stilove, te moguće posljedice neadekvatne komunikacije, te su osvijestili komunikacijske vještine koje je potrebno unaprijediti u cilju poboljšanja odnosa sa drugim ljudima sa fokusom na kolektiv.

„Saradnja porodice i škole“ - cilj ovog interaktivnog predavanja jeste da unaprijedi saradnju i komunikaciju na relaciji roditelji-nastavnici radi što boljeg vladanja, odrastanja, sazrijevanja, kao i školskog uspjeha svakog djeteta.

Također, u okviru savjetodavno-terapeutskog rada unutar projekta obavljen je inicijalni intervju sa **devet korisnika**- učenika OŠ „Mirsad Prnjavorac“ i njihovih roditelja s ciljem motiviranja na dolazak u Savjetovalište, dok u OŠ „Džemaludin Čaušević“ nije iskazana potreba za savjetodavno-terapeutskim radom.

3.2.9. Projekt: „Porodično u vašoj srednjoj školi“

Generalni cilj: Provođenje skupa različitih preventivnih i savjetodavno-terapeutskih aktivnosti s ciljem jačanja subjekata odgojno-obrazovnog rada srednjih škola, te kvalitetnije saradnje porodice i škole.

Specifični ciljevi:

1. Edukacija i osposobljavanje roditelja za prepoznavanje i preveniranje unutarporodičnih riziko faktora;
2. Unapređenje znanja, vještina i kompetencija mladih u smjeru prosocijalnog ponašanja i boljeg obrazovnog postignuća;
3. Podrška nastavnicima u izgradnji kvalitetnijeg saradničkog odnosa mladih, roditelja i nastavnika, a samim tim i nastavnom procesu;
4. Očuvanje mentalnog zdravlja ciljane populacije kroz savjetodavno-terapeutski rad i održanje emocionalne stabilnosti;
5. Senzibiliziranje subjekata odgojno-obrazovnog rada za korištenje usluga “Porodičnog savjetovališta“ po vlastitom izboru.

Ciljna grupa: učenici, roditelji i nastavnici srednjih škola Kantona Sarajevo.

Uzimajući u obzir činjenicu da je adolescencija najburniji razvojni period koji sa sobom nosi brojne razvojne rizike, KJU „Porodično savjetovalište“ pruža podršku porodici sa adolescentom kroz realizaciju projekta „Porodično u Vašoj srednjoj školi“. Realizacija projekta odvijala se u periodu mart-april 2017. godine u J.U. „Srednja škola za okoliš i drveni dizajn“ i u periodu oktobar-decembar 2017. godine u J.U. „Srednja škola poljoprivrede, prehrane, veterine i uslužnih djelatnosti“. U **48 aktivnosti** prilagođenih potrebama i interesima učenika, njihovih roditelja i nastavnika učestvovalo je ukupno **516 učesnika**. Aktivnosti su se odnosile na promociju, primarnu prevenciju, savjetodavno-terapeutski rad sa roditeljima, profesorima i učenicima i konsultativne usluge po principu timskog rada sa školskim osobljem. Ovaj projekt predstavlja i oblik saradnje u mreži ustanova socijalne zaštite, pa su u njemu uzele učešće i kolege iz JU „Terapijska zajednica Kampus“, JU „Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo“ i KJU „Disciplinski centar“.

U okviru projekta realizirane su sljedeće aktivnosti:

• **Radionice za učenike (ukupno 313 mladih)**

- Dva seta od pet radionica za ukupno 34 adolescenta koje su imale za cilj suzbijanje nasilja među vršnjacima i jačanje civilne hrabrosti kroz unapređenje zajedništva, povjerenja i strategija borbe protiv nasilja;

- Dva seta od pet radionica za 38 mladih koje su imale za cilj razvijanje i unapređenje znanja, sposobnosti i vještina, te liderskih kompetencija za pozitivno vršnjačko djelovanje u socijalnom okruženju;

- Set od četiri radionice za 20 mladih koje su imale za cilj jačanje znanja, sposobnosti i vještina značajnih za kontekst zapošljivosti, te karijernog savjetovanja o izboru budućeg zanimanja i potrebama tržišta rada (jedna radionica u realizaciji JU „Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo“);

- Radionica „**Interkulturalnost - osnaživanje mladih**“ realizirana je za 23 adolescenta sa ciljem da se potaknu na razmišljanje o tome da različitosti koje nas okružuju ne predstavljaju prijetnju već su poveznica putem koje su upućeni jedni na druge;

- „**Uzroci i posljedice problema mladih**“ je radionica koju su realizirale kolege iz JU „Terapijska zajednica Kampus“ u četiri navrata za ukupno 83 mladih koji su imali priliku osvijestiti vlastite probleme, pokazati sposobnost donošenja odluka i pronalaženja rješenja za probleme kao važnog oblika prevencije ovisnosti;

- „**Riziko i zaštitni faktori u prevenciji ovisnosti**“ je također radionica koju su realizirale kolege iz JU „Terapijska zajednica Kampus“ u četiri navrata za ukupno 77 mladih, a u okviru koje su mladi dobili smjernice kako da se odupru pritisku grupe i zadovolje svoje potrebe na društveno prihvatljiv način, te da nauče kako da se ponašaju u realnim rizičnim situacijama.

- „**Krivično pravo i prevencija maloljetničke delinkvencije**“ je radionica koju su realizirale kolege iz JU „Disciplinski centar za maloljetnike“ u dva navrata za ukupno 38 učenika koji su upoznati sa pojmom, uzrocima i posljedicama delinkventnih ponašanja, te ponašanjima koja su krivično kažnjiva, a kojih oni nisu svjesni.

- **Predavanja za roditelje (ukupno 79 učesnika)**

U okviru roditeljskih sastanaka održana su predavanja za 19 roditelja učenika JU „Srednja škola za okoliš i drveni dizajn“ i 60 roditelja učenika „Srednja škola poljoprivrede, prehrane, veterine i uslužnih djelatnosti“. Na predavanjima se govorilo o temama:

„Adolescencija - roditelji kao podrška“- kroz ovo predavanje roditelji su imali priliku upoznati se sa specifičnostima ove razvojne faze te poželjnim načinima prevazilaženja kriza koje ona sa sobom nosi, kako bi se spriječile negativne posljedice po adolescente i izbjegla pojava društveno nepoželjnih ponašanja mladih.

„Utjecaj konzumerizma na porodicu“ - predavanje je imalo za cilj upoznati učesnike s pojmom konzumerizma, načinima na koje tržište oblikuje potrebe društva, te kako zaštititi djecu kao najznačajniju ciljnu grupaciju velikih korporacija.

„Mladi i internet“- cilj predavanja je da roditelji saznaju nešto više o prednostima i nedostacima interneta kao i izazovima koje on donosi. Istaknuta je i važnost kvalitetno organiziranog slobodnog vremena mladih kao alternativa za pretjerano korištenje Interneta.

„Izazovi odrastanja-utjecaj vršnjaka“- roditelji su upoznati sa prednostima i rizicima vršnjačkog utjecaja na odrastanje, te dobili smjernice kako naučiti dijete da se na adekvatan način odupre negativnom vršnjačkom pritisku.

„Partnerstvo porodice i škole“ - predavanje koje ima za cilj poticanje i relaksiranje odnosa između ove dvije osjetljive grupe zasnovanih na međusobnom poštovanju, povjerenju dogovaranju i usaglašavanju odgojno-obrazovnog djelovanja, a u korist obuhvatnijeg praćenja razvoja djece i mladih.

• **Predavanja za profesore (ukupno 105 učesnika)**

U okviru sjednica Nastavničkog vijeća realizirana su predavanja/radionice za 35 profesora JU „Srednja škola za okoliš i drveni dizajn“ i 70 profesora JU „Srednja škola poljoprivrede, prehrane, veterine i uslužnih djelatnosti“. Na predavanjima/radionicama se govorilo o temama:

Promotivno predavanje - kroz ovo predavanje uposlenici škole upoznati su sa radom Ustanove, sa fokusom na savjetodavno-terapeutski rad, principe rada, te način uključivanja u tretmane.

„Stres kod nastavnika“- kroz interaktivno predavanje profesori su imali priliku razgovarati o uzrocima i simptomima stresa, profesionalnom sagorjevanju, te utjecaju nastavničkog stresa na podučavanje.

„Partnerstvo porodice i škole“- predavanje koje ima za cilj jačanje odnosa između porodice i škole koji treba biti zasnovan na međusobnom poštovanju, povjerenju, dogovaranju i usaglašavanju odgojno-obrazovnog djelovanja.

„Utjecaj konzumerizma na porodicu“ - predavanje je imalo za cilj upoznati učesnike s pojmom konzumerizma, načinima na koje tržište oblikuje potrebe društva, te kako zaštititi djecu, kao najznačajniju ciljnu grupaciju velikih korporacija. Svakodnevna izloženost svih članova društva reklamnoj propagandi značajno utiče na formiranje stavova i načina života, te na taj način mijenja i odnose unutar porodice.

„Mladi i Internet“- kroz predavanje nastavnici su upućeni na važnost poticanja mladih na korištenje Interneta u pozitivne svrhe.

„Komunikacija: odnos nastavnik-učenik“- radionica kroz koju su profesori imali priliku osvijestiti važnost i mogućnosti uspostavljanja kvalitetnijih odnosa i učinkovite komunikacije sa učenicima kako bi se spriječila pojava društveno nepoželjnih oblika ponašanja učenika.

„Međuljudski odnosi i komunikacija na radnom mjestu“- kroz radionicu učesnici su imali priliku uvidjeti koje je komunikacijske vještine potrebno unaprijediti u cilju sveukupnog poboljšanja odnosa sa drugim ljudima, s fokusom na međuljudske odnose u kolektivu.

• Savjetodavno-terapeutski rad

U okviru sekundarne prevencije pružene su savjetodavno-terapeutske usluge za 19 korisnika, učenika i njihovih roditelja, a tretmani će se shodno iskazanim potrebama korisnika nastaviti u prostorijama Ustanove.

3.2.10. Projekt „Mladi u svijetu rada“

Generalni cilj: Pružiti psihosocijalnu podršku mladima u razvoju vlastitih potencijala s ciljem lakše zapošljivosti i razvoja buduće karijere.

Specifični ciljevi:

1. Prepoznati vlastite sposobnosti i identificirati one koje je potrebno unaprijediti, a koje su važne za kontekst zapošljivosti;
2. Utvrditi i ojačati adaptivne i prenosive vještine potrebne za lakšu zapošljivost i konkurentnost na tržištu rada;
3. Unaprijediti znanja o interpersonalnoj komunikaciji, raditi na jačanju samoprezentacijskih vještina, te vještina potrebnih za učinkovitu komunikaciju.

Ciljna grupa: Mladi u dobi od 16 do 18 godina

U proteklom periodu završena je realizacija projekta u kojem je kontinuirano učestvovalo **15 adolescenata** koji pohađaju JU „Peta gimnazija“. Kroz ovu programsku aktivnost mladi su uz korištenje metoda samoprocjene i vršnjačke procjene identificirali vlastite sposobnosti i vještine, upoznali se sa vještinama koje poslodavci posebno cijene, te su upućeni na važnost kontinuiranog unapređivanja vještina značajnih za zapošljivost i konkurentnost na tržištu rada. S obzirom da ovaj projekt predstavlja i oblik intrasektorske saradnje jer jednu radionicu vodi predstavnica JU „Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo“, učesnici su dobili i savjete u vezi izbora zanimanja i potreba tržišta rada, te su dobili upute o pravilnom pisanju biografije. Nakon realizacije urađena je evaluacija projekta koja je rezultirala preporukama za njegovo unapređenje.

3.2.11 Projekt: „Kreativan možeš biti ti“

Generalni cilj: Poticati kod mladih izlazak iz stereotipnih obrazaca razmišljanja i pronalazak više mogućnosti rješavanja problema.

Specifični ciljevi:

1. Prevazići prepreke ka kreativnom razmišljanju o problemu ili pitanju;
2. Posmatrati probleme iz više uglova;

3. Razvijanje vještina za prevazilaženje stereotipnog načina mišljenja;
4. Razvijanje vještine brzog razmišljanja grupe i pojedinca s ciljem stvaranja više ideja i mogućnosti rješavanja problema.

Ciljna grupa: Mladi od 15 do 18 godina.

U periodu april/maj 2017. godine završena je realizacija dva ciklusa projekta u kojima je učestvovalo ukupno **36 mladih** koji pohađaju JU „Srednja škola primijenjenih umjetnosti“. Kroz pet radionica učesnici su imali priliku prepoznati koliko rutinski načini razmišljanja svakodnevno ometa kreativno mišljenje, naučiti različite tehnike rješavanja problema, te nekonvencionalne načine izražavanja kako bi se lakše prilagodili promjenama koje donosi savremeno društvo, a koje ne mogu naučiti u školi.

Nakon urađene evaluacije projekta može se zaključiti da je ova programska aktivnost doprinijela unapređenju znanja iz svih oblasti koje su ključne za razumijevanje i razvijanje kreativnog mišljenja. Posebno je značajno unapređenje razumijevanja konvencionalnog mišljenja, te na koji način se može blokirati kreativno mišljenje.

3.2.12. Projekt „Ponašajne ovisnosti“

Generalni cilj: Razviti ispravan odnos mladih prema igrama na sreću, te prevenirati negativne učinke interneta.

Specifični ciljevi:

1. Približavanje tema ponašajnih ovisnosti mladima kroz nove medije;
2. Snimanje filma mobitelom koji će prenositi poruke o prevenciji ovisnosti među vršnjacima.

Ciljna grupa: Mladi u dobi od 15 do 18 godina.

Programska aktivnost „Ponašajne ovisnosti“ obuhvata dvije teme koje je istraživanje Putokazi u zdravlje društvo (2016) pokazalo značajnim za mlade, a to su *Internet i Igre na sreću/kockanje*. Kroz sedam radionica **18 mladih** koji pohađaju JU „Gimnazija Dobrinja“ su imali priliku upoznati se sa ovisnostima o internetu i igrama na sreću, snimiti kratki film, te osmisliti poruke za svoje vršnjake. Tokom realizacije projekta mladi su imali priliku proći kroz cjelokupan proces stvaranja filma, od pisanja scenarija na zadatu temu ovisnosti, izrade likova i pozadine, kao i snimanja kratkih filmova mobitelom. Prilikom izrade filmova korištena je tehnika Tabletop movies uz pomoć koje se tema ponašajnih ovisnosti približava mladima kroz nove medije. Kroz ovakav način rada mladi su imali priliku pokazati kreativnost, približiti vršnjacima teme ovisnosti kroz osmišljavanje poruka na kraju filma, te koristiti medije na koristan način. Filmovi nastali na radionicama su distribuirani na web stranici KJU „Porodično savjetovalište“ i putem društvenih mreža škole, autora filmova i njihovih vršnjaka s ciljem prenošenja poruka vršnjacima.

3.2.13. Psihosocijalna podrška članovima porodica sa iskustvom razvoda braka

Generalni cilj: Pružanje psihosocijalne podrške članovima porodica sa iskustvom razvoda braka kroz rad u grupi.

Specifični ciljevi:

1. Jačanje roditeljskih kompetencija kako bi što adekvatnije odgovorili na različite potrebe djece u ovoj specifičnoj i osjetljivoj fazi života nakon razvoda braka, te kako bi i sami postali funkcionalniji.

2. Upoznavanje sa važnosti uspostavljanja funkcionalnog (kvalitetnog) roditeljstva nakon razvoda braka.
3. Preveniranje socijalne izolacije kroz suočavanje i prihvatanje promjena u društvenom funkcionisanju (gubitak starih veza i odnosa, organizacija slobodnog vremena i sl.).

Ciljna populacija: Roditelji sa iskustvom razvoda braka

Podrška članovima porodica sa iskustvom razvoda braka realizirana je u periodu maj-juli 2016. godine kroz pet susreta. Grupu su činila četiri roditelja koji su prošli iskustvo razvoda braka i koji su iskazali potrebu za ovom vrstom podrške.

Rad se odvijao u grupi zatvorenog tipa zbog poštivanja grupnih pravila, a posebno diskrecije i povjerenja, a temeljio se na kratkom psihoedukativnom izlaganju voditelja grupe, interaktivnim vježbama i razmjeni iskustava članova grupe.

Ovom prilikom su obrađene teme: razvod kao gubitak i razvod kao način uređenja odnosa bivših partnera, individualni procesi i rast i razvoj nakon razvoda braka, razvojne faze djeteta i uvažavanje potreba djeteta, te komunikacija bivših partnera.

Učesnici su isticali zadovoljstvo ponuđenim sadržajima, pruženom podrškom i prilikom da govore o svakodnevnim teškoćama sa kojima se suočavaju, te mogućnosti razmjene iskustava sa drugim roditeljima što je doprinijelo boljem razumijevanje pozicije djeteta u procesu razvoda braka. Poseban značaj učesnici daju novim znanjima i vještinama koje su im olakšale komunikaciju sa bivšim partnerom i dovele do unaprjeđenja odnosa sa djecom.

U Tabeli 1 dat je prikaz aktivnosti primarne prevencije i broj korisnika usluga.

Tabela 1.- Aktivnosti primarne prevencije

NAZIV AKTIVNOSTI	BROJ RADIONICA/ PREDAVANJ A	BROJ KORISNIKA
“Moj izbor”	8	12
“Unapređenje roditeljstva”	18	92
“Porodično u Vašoj osnovnoj školi”	18	348
“Zajedno do uspjeha”	5	15
“Predavanja za roditelje”	21	602
“Porodično u Vašoj srednjoj školi”	48	516
“Civilna hrabrost”	6	26
“Mladi za mlade”	6	20
“Mladi u svijetu rada”	4	15
“Kreativan možeš biti ti”	10	36
“Ponašajne ovisnosti”	7	18
“Zlatne godine”	4	30
Izvanprogramaska saradnja sa osnovnim školama:		
Radionice za djecu	32	630
Predavanja za nastavnike	10	287

Izvanprogramska saradnja sa srednjim školama:		
Radionice za mlade	15	300
Predavanja za nastavnike	5	158
Aktivnost "ZaJedno"	6	145
Predavanje u JU "Terapijska zajednica Kampus"	2	44
Predavanje "Komunikacija u zdravstvu"	1	18
Kamp "Vikend bez interneta"	6	21
Razvoj i profesionalizacija prevencije ovisnosti u BiH	5	5
Mladi za zdrave zajednice	6	18
Kamp Asocijacije srednjoškolaca	5	20
"Odgoj danas"-radionice za mlade	2	42
„Tolerancija i suradnja - moj izbor“	1	30
Dan ružičastih majica-predavanje za profesore	1	35
UKUPNO	251	3483

3.3. SAVJETODAVNO-TERAPEUTSKI RAD (SEKUNDARNA PREVENCIJA)

U periodu **januar-decembar 2017. godine** stručni radnici Odjeljenja za savjetodavno-terapeutski rad kontinuirano su pružali usluge građanima Kantona Sarajevo koji su iskazali potrebu za tretmanom i motivaciju da postignu promjene na planu ličnog funkcioniranja ili u području odnosa sa drugima.

Savjetodavno-terapeutske usluge pružali su stručni radnici koji u svom radu primjenjuju sistemski način razumijevanja funkcioniranja porodice, te koriste tehnike sistemske porodične terapije i komplementarne tehnike drugih terapijskih škola poštujući etičke principe u oblasti psihoterapije. To su princip povjerljivosti podataka vezanih za korisnika i sadržaj tretmana, te princip dobrovoljnosti za uključivanje u tretman.

Savjetodavno-terapeutske usluge pružane su kroz individualni, dijadni/partnerski i porodični oblik rada što je ovisilo o prezentiranom problemu, fokusiranoj problematici i očekivanjima korisnika od tretmana, utvrđenog cilja tretmana, te broja članova porodičnog sistema koji su bili obuhvaćeni savjetodavno-terapeutskim uslugama.

Usluge savjetodavno-terapeutskog rada pružalo je **šest** stručnih radnika koji su, pored dodiplomskih studija iz oblasti psihologije, pedagogije i socijalnog rada, završili četverogodišnju specijalističku edukaciju iz sistemske porodične terapije.

Tokom izvještajnog perioda najveći broj građana (**44,1%**) iskazao je potrebu za stručnom pomoći i tretmanom samoinicijativno i na osnovu preporuke bivših korisnika usluga (**30,2%**), dok se (**25,7%**) korisnika na tretman javilo na osnovu upute profesionalaca zaposlenih u ustanovama i organizacijama iz obrazovnog, socijalnog i zdravstvenog sistema.

Od ukupnog broja građana Kantona Sarajevo koji su u izvještajnom periodu koristili savjetodavno-terapeutske usluge najveći broj dolazi sa područja općine Novi Grad **28,1%**, zatim slijede Općina Novo Sarajevo sa **18,7%**, Općina Centar **16,1%**, Općina Stari Grad **13,9%**, Općina Ilidža **7,4%**, te Općina Vogošća sa **6%** korisnika. Preostalih **9,8%** korisnika usluga su sa ostalih općina Kantona Sarajevo.

Kada je u pitanju obrazovna struktura korisnika savjetodavno-terapeutskih usluga najveći procenat (**52,6%**) ima obrazovanje na nivou III, IV, ili V stepena srednje stručne spreme i (**30,5%**) korisnika obrazovanje na nivou visoke stručne spreme, dok (**9,2%**) korisnika ima završenu specijalizaciju, master ili doktorski studij i (**7,7%**) korisnika završen niži stepen obrazovanja.

Od ukupnog broja korisnika koji su u izvještajnom periodu zatražili usluge savjetodavno-terapeutskog rada **66%** su ženskog, a **34%** muškog spola.

Najveći procenat građana koji su u izvještajnom periodu bili obuhvaćeni savjetodavno-terapeutskim tretmanom (**58%**) su starosti od 36 do 60 godina, (**23,4%**) korisnika je u dobnoj skupini od 25 do 35 godina, dok je (**15,6%**) korisnika u dobi od 15 do 24 godine i **3%** djece uzrasta do 14 godina.

3.3.1. Tretman

Tokom 2017. godine kontinuiranim savjetodavno-terapeutskim tretmanom obuhvaćeno je ukupno **705 korisnika** od čega 440 na individualnom, 202 na dijadnom, 56 na porodičnom i sedam na nivou grupe.

Tabelarni prikaz broja korisnika kojima su pružene savjetodavno-terapeutske usluge tokom 2017. godine (po oblicima rada)

Tabela br. 1.

	Individualni oblik rada	Dijadni oblik rada	Porodični oblik rada	Grupni oblik rada	Ukupan broj korisnika
Broj korisnika kojima je pružena usluga savjetodavno-terapeutskog tretmana	440	202	56	7	705

U izvještajnom periodu realizirano je ukupno **2970 seansi savjetodavno-terapeutskog tretmana**. Dužina trajanja jedne seanse je 45 minuta. Svim realiziranim seansama prethodila je predseansa u okviru koje se odvijala priprema za savjetodavno-terapeutski rad sa korisnicima usluga. U izvještajnom periodu realizirano je 2504 predseanse. Također, svaka savjetodavno-terapeutska seansa podrazumijevala je realizaciju postseansi, procesa reflektiranja o tretmanu, terapijskom procesu, korištenim intervencijama i terapijskim promjenama postignutim u okviru savjetodavno-terapeutskog procesa. Tokom izvještajnog perioda realizirano je 2504 postseanse.

Tabelarni prikaz broja realiziranih savjetodavno-terapeutskih seansi tokom 2017. godine (po oblicima rada)

Tabela br. 2.

	Individualni oblik rada	Dijadni oblik rada	Porodični oblik rada	Grupni oblik rada	Ukupan broj seansi
Broj realiziranih sav-terapijskih seansi	2044	744	158	24	2970
Broj realiziranih sav-terapijskih predseansi	2044	372	79	9	2504
Broj realiziranih sav-terapijskih postseansi	2044	372	79	9	2504

U izvještajnom periodu korisnicima savjetodavno-terapeutskog rada pruženo je ukupno **6155** različitih usluga. Slijedi **tabelarni prikaz usluga** koje su pružene korisnicima u periodu januar-decembar 2017. godine.

Vrsta pružene usluge	Broj usluga
Usluge (psiho)terapije	2070
Usluge savjetovanišnog rada	1456
Intervencije putem telefona	818
Preliminarna trijaža	663
Inicijalni intervju	471
Dijagnosticiranje problema	409
Usluga praćenja korisnika	76
Usluge krizne intervencije	63
Usluga ekointervencije	104
Usluga posredovanja	6
Psihodijagnostika	9
Izrada nalaza i mišljenja	10
Ukupno usluga	6155

Tokom prvog kontakta stručnih saradnika sa korisnicima usluga obavljala se **preliminarna trijaža**, proces u okviru kojeg se fokusirao problem, procjenjivale indikacije za tretman u Savjetovaništu i/ili su se korisnici upućivali na konsultacije ili tretman u druge institucije. Preliminarna trijaža obavljala se i u direktnom kontaktu građana koji su dolazili u prostorije Savjetovaništa bez prethodne najave. Tokom izvještajnog perioda pruženo je ukupno **663 usluge preliminarne trijaže**.

U okviru prve seanse (**inicijalnog intervju**a) stručni saradnici za savjetodavno-terapeutski rad bili su usmjereni na kreiranje odnosa povjerenja, kao pretpostavke za otpočinjanje savjetodavno-terapeutskog procesa. Tokom inicijalnog intervju a i u prethodnom periodu su eksplirani i **dijagnosticirani problemi** korisnika, sagedana očekivanja korisnika od tretmana, te su utvrđeni ciljevi tretmana. U periodu januar-decembar 2017. godine pruženo je **471 usluga inicijalnog intervju**a.

U okviru prve seanse, a prema potrebama korisnika, pružene su i usluge **krizne intervencije**. Ove usluge pružene su i korisnicima koji su tokom kontinuiranog tretmana bili izloženi neočekivanim stresnim situacijama. Tokom izvještajnog perioda pruženo je **63 usluge krizne intervencije**.

Savjetodavno-terapeutski rad je strukturiran proces usmjeren na promjenu interakcija porodičnog sistema u cilju otklanjanja problema koji ograničavaju funkcioniranje porodice i njenih članova. Ovaj proces odvijao se u profesionalnom odnosu savjetnika-terapeuta i korisnika usluga, u sigurnom i povjerljivom ambijentu. U okviru savjetodavno-terapeutskog procesa pruženo je **2070 usluga terapijskog rada**, **1456 usluga savjetovanišnog rada**, te **409 usluga dijagnosticiranja problema**.

U izvještajnom periodu pruženo je **818 usluga intervencija putem telefona**. Ove usluge pružene su kako korisnicima koji su bili uključeni u savjetodavno-terapeutski tretman tako i osobama koje su bile suočene sa različitim problemima, ali nisu bile spremne za uključivanje u tretman.

Tokom 2017. godine korisnicima je pruženo **76 usluga praćenja**. Ova usluga pružena je korisnicima sa kojima je tretman bio u završnoj fazi, a koji su iskazali potrebu za dodatnom podrškom savjetnika-terapeuta kod kojeg su bili u tretmanu.

Ekointervencija podrazumijeva suradnju sa profesionalcima drugih institucija ili organizacija, a ima za cilj koordiniranje intervencija pruženih korisniku. Ovo je intervencija koja se koristila u tretmanu osoba izloženih višeslojnim problemima, a koje je bilo potrebno paralelno tretirati u institucijama socijalnog,

zdravstvenog ili obrazovnog sistema ili onih za čije je rješavanje problema bila neophodna intervencija policije. Tokom izvještajnog perioda pruženo je **104** usluge **ekointervencije**.

3.3.2 Posredovanje

U periodu januar-decembar 2017. godine proveden je postupak posredovanja prije pokretanja postupka za razvod **dva** bračna para. Tokom postupka, u okviru **šest seansi**, supružnici su usaglasili mišljenja vezano za povjeru malodobne djece i postigli dogovor o dinamici i načinu održavanja neposrednih kontakata malodobne djece sa roditeljem sa kojim neće nastaviti živjeti, kao i prijedloge novčanog iznosa namijenjenog za mjesečno izdržavanje djece. Voditelj postupka je za potrebe Suda, pored **dva** zapisnika o provedenom postupku posredovanja sačinio i **dva** stručna mišljenja koja sadrže sve potrebne elemente. U okviru postupka provedene su intervencije savjetovanja vezane za značaj nastavka dogovornog roditeljstva u cilju preveniranja mogućih posljedica razvoda na djecu.

Tokom 2017. godine tretman je završen sa **465** korisnika od čega je **280** bilo obuhvaćeno individualnim oblikom rada, 140 dijadnim, 45 porodičnim oblikom rada i **sedam** grupnim oblikom rada.

U tabeli br. 4 prikazan je broj korisnika sa kojima je završen tretman tokom 2017. godine (po oblicima rada).

Tabela br. 4.

	Individualni oblik rada	Dijadni oblik rada	Porodični oblik rada	Grupni oblik rada	Ukupan broj korisnika
Broj korisnika sa kojima je završen tretman	280	140	45	7	472

Sa **51,5%** korisnika tretman je završen po planu, sa **28,8%** sporazumom između savjetnika-terapeuta i korisnika usluga. Proces je prekinut jednostrano od strane **18,2%** korisnika dok je **1,5 %** korisnika upućeno na tretman u druge institucije u sistemu.

Najčešći razlozi za jednostrani prekid tretmana od strane korisnika bili su promjena prebivališta i bolest korisnika ili člana njegove porodice kao i razlike između ciljeva, načina i principa savjetodavno-terapeutskog rada u odnosu na očekivanja korisnika od tretmana. Najčešće su to očekivanja „instant rješenja problema“, postojanje „skrivenih ciljeva korisnika“ i očekivanja „sekundarne dobiti“.

U izvještajnom periodu povećan je broj korisnika koji su u savjetodavno-terapeutski tretman uključeni na osnovu upute profesionalaca zaposlenih u ustanovama i organizacijama iz socijalnog, zdravstvenog i obrazovnog sistema. Najčešće se radi o (nedobrovoljnim) korisnicima koji imaju predrasude o savjetodavno-terapeutskom radu, nisu u mogućnosti sami uočiti prisustvo problema, nisu svjesni potrebe za promjenom disfunkcionalnih porodičnih odnosa i/ili nemaju kapacitet za postizanje promjena. Nakon što im se u okviru inicijalnog intervjuja, pored ostalih informacija o savjetodavno-terapeutskom tretmanu, predočavao princip dobrovoljnosti uključivanja u proces savjetodavno-terapeutskog rada, ovi korisnici su najčešće odustajali od tretmana.

3.3.3. Evaluacija

Evaluacija terapijskog procesa realizirana je sa svim korisnicima sa kojima je tokom izvještajnog perioda završen kontinuiran tretman. Evaluacija je podrazumijevala usmeno rekapituliranje značajnih uvida i postignutih promjena korisnika kao i pismenu procjenu uspješnosti tretmana.

Korisnici, sa kojima je savjetodavno-terapeutski tretman završen tokom 2017. godine, ocijenili su korisnost tretmana prosječnom ocjenom **4,87** (na skali od 1 do 5). Od ukupnog broja korisnika, koji su dobili uslugu savjetodavno-terapeutskog tretmana tokom izvještajnog perioda, njih **99,06%** je procijenilo da je došlo do promjene njihovog ponašanja tokom tretmana, dok **95,73%** korisnika smatra da je u toku tretmana došlo do promjene načina na koji se nose sa problemom koji je bio u fokusu terapijskog rada.

Tehnike **evaluacije savjetodavno-terapeutskog procesa** primjenjivale su se i tokom samog tretmana pri čemu su savjetnici-terapeuti nastojali sagledati način na koji su terapijske intervencije doprinijele promjenama koje su utjecale na terapijske ishode u odnosu na definirane probleme i očekivanja korisnika od tretmana.

3.3.4. Fokusirana problematika po oblicima rada

Tokom izvještajnog perioda korisnici su prezentirali poteškoće i probleme koji se tiču načina njihovog funkcioniranja u porodičnom ili drugim sistemima, a koji su doveli do intrapersonalnih (unutarnjih-psiholoških) i/ili interpersonalnih (relacijskih) problema.

U proteklom periodu **prezentirana** i **fokusirana** problematika korisnika je tretirana kroz individualne, dijadne (bračne, partnerske, roditeljske, roditelj-dijete relacije) i porodične oblike savjetodavno-terapijskog rada.

Na **individualnom nivou** tretirana je simptomatologija: anksioznost, napadi panike, depresivno raspoloženje, nedostatak samopouzdanja i samopoštovanja, stres, ovisnost o kocki.

Simptomatologija je povezana sa problemima nastalim usljed gubitka bliskih osoba, traumatskih iskustava, hroničnih bolesti i bolesti u terminalnoj fazi, seksualnog nasilja ili seksualne zloupotrebe, prekida partnerskih relacija, teškoća u procesu emocionalnog vezivanja, nezadovoljstva vlastitom ulogom u porodičnom sistemu, nezadovoljstva sobom i svojim načinom života, nemogućnosti re/uspustave funkcionalnih odnosa sa značajnim osobama, teškoća u komunikaciji sa značajnim osobama, porodičnih odnosa koje karakterizira disbalans u distribuciji moći i emocionalnoj razmjeni članova porodice, te izostanka institucionalne podrške korisnicima u rješavanju njihovih problema.

Tretmanom su bile obuhvaćene i osobe nezadovoljne vlastitim postignućima u području profesionalnog djelovanja, te osobe koje nemaju kapacitet za postizanje promjena vlastitih životnih okolnosti u kontekstu nepovoljnih socio-ekonomskih prilika.

Na **nivou partnerstva** uočena je povećana potreba korisnika za stručnom pomoći radi narušenih partnerskih odnosa, međusobnog nerazumijevanja partnera, teškoća nastalih radi nedostatka kapaciteta partnera za adekvatnu preraspodjelu odgovornosti i obaveza, neadekvatne emocionalne povezanosti partnera, gubitka povjerenja i ljubomore zbog izvanbračne relacije ili virtualne prevare, suočavanja sa postojanjem paralelne veze bračnog partnera, ovisnosti o kocki jednog od partnera, naglašenih razlika oblikovanih različitim kulturološkim vrijednostima porodica porijekla, dilema vezanih za održivost bračne zajednice, te prekida partnerske relacije, disfunkcionalnih odnosa u kojima partner/ica ima suicidalne ideje, dijagnosticiran bipolarni poremećaj, psihozu ili (postpartalnu) depresiju.

U izvještajnom periodu tretirani su **partneri u fazi razvoda braka** ili u **postrazvodnoj fazi** sa teškoćama nastalim radi nemogućnosti prihvatanja odluke o razvodu braka, specifičnim emocionalnim stanjima patnje koja bivše partnere ometa u svakodnevnom funkcioniranju, kao i problemima u procesu reuspostave roditeljske komunikacije nakon razvoda braka.

Tretmanom je korisnicima pružena pomoć sa ciljem preispitivanja stavova i očekivanja u partnerskom odnosu, prevazilaženja problema u partnerskim relacijama, postizanja emotivne stabilnosti i kreiranja novih perspektiva i načina percipiranja životne realnosti.

Na preporuku profesionalaca iz službi socijalne zaštite JU „Kantonalni centar za socijalni rad“ tretirani su korisnici kojima je omogućeno da uz pomoć savjetnika-terapeuta preispitaju ispravnost odluke o

razvodu braka, prevaziđu emocionalne aspekte separacije i nastave kontinuirano obavljati roditeljske uloge postizanjem odgovornog i kooperativnog roditeljskog odnosa.

Tretmanom porodične terapije obuhvaćeni su korisnici koji su imali konflikte na relaciji roditelj-dijete/adolescent, konfliktnu komunikaciju ili prekid komunikacije zbog smanjene tolerancije na izražene međusobne razlike članova porodice, kao i korisnici u čijim porodicama postoje porodične tajne koje se negativno reflektiraju na emocionalni razvoj djece, te nasiljem organizirani porodični sistemi.

Usluge su pružane i porodicama u kojima je došlo do razvoda braka partnera, a koji nisu postigli dogovor o povjeri djece ili je potpuno izostala suradnja roditeljskog para.

Na nivou **roditeljskih uloga** tretirani su problemi nedostatka kapaciteta za postizanje funkcionalnog roditeljstva, nedostatka roditeljskih kompetencija, odsustva autoriteta roditelja, neusklađenosti roditeljskih stilova, prezaštitničkog odnosa roditelja naspram djece, propusnosti granica između sustava roditelja i djece u porodici, manjka osjetljivosti za razvojne potrebe djece i mladih, nejasnih porodičnih pravila i konfliktnu roditeljsku komunikaciju.

Ovi problemi doveli su do niza emotivnih i ponašajnih problema kod najmlađih članova porodičnog sistema poput tjeskobe, strahova, depresivnog raspoloženja, te neposlušnosti, buntovnog i impulsivnog ponašanja, neprilagođenog ponašanja u odnosu na vršnjake i nastavno osoblje, velikog broja izostanaka sa nastave, niskog školskog postignuća, te nedostatka motivacije za postizanje školskog uspjeha.

Specifičnost problematike u izvještajnom periodu ogleda se u većoj prisutnosti različitih simptoma, patoloških stanja i procesa za čije tretiranje je neophodna i opservacija psihijatra. Uočeno je povećanje broja djece srednjoškolskog uzrasta koji su nositelji simptoma depresije, te porodica izloženih transgeneracijskim prijenosom traume uvjetovane višestrukim gubicima tokom ratnog i poratnog perioda. Posebnu teškoću predstavlja i savjetodavno-terapeutski rad sa porodicama u kojima je prisutan veći broj nositelja simptoma, koji koincidiraju sa izrazito stresnim životnim događajima kao što su razvod braka ili suočavanje sa hroničnim bolestima ili bolestima u terminalnoj fazi. Ova specifična problematika odražava se na način realiziranja roditeljskih uloga i odgoj najmlađih članova porodice što može ostaviti dugoročne posljedice. Stoga je u izvještajnom periodu posebna pažnja posvećena temi roditeljstva kako u području savjetodavno-terapeutskog rada, tako i u okviru drugih aktivnosti KJU „Porodično savjetovalište“.

3.3.5. Ostale aktivnosti Odjeljenja za savjetodavno-terapeutski rad

Supervizija

Supervizija je proces profesionalne podrške i pomoći stručnjacima čije obavljanje posla podrazumijeva rad sa korisnicima usluga. Tokom 2017. godine u Odjeljenju za savjetodavno-terapeutski rad realizirana su četiri susreta grupne supervizije sa ciljem održavanja kvalitete savjetodavno-terapeutskih usluga (u skladu sa standardima Evropske asocijacije za psihoterapiju) kao i preveniranja profesionalnog sagorijevanja. Dužina trajanja supervizijskog susreta je tri sata, a vodila ih je mr. sci Ljubica Dorontić.

Intervizija

Intervizijski sastanci su kontinuirana aktivnost koja je i tokom izvještajnog perioda u Odjeljenju za savjetodavno-terapeutski rad realizirana jednom sedmično. U okviru intervizijskih sastanaka prezentirani su slučajevi korisnika u tretmanu sa ciljem razmjene iskustava i znanja, te pružanja međusobne podrške i pomoći savjetnika-terapeuta. Ovi procesi doprinijeli su jačanju profesionalnih kompetencija, a time i kvaliteti usluga koje su pružene korisnicima.

3.4. PROMOTIVNO-PROPAGANDNE AKTIVNOSTI

3.4.1. Medijski nastupi

Učešća u javnom informisanju koja zahtijevaju promociju rada Ustanove, te najavu sadržaja koje Ustanova provodi vršena su na poziv medija i po ukazanoj potrebi za medijskim istupom, a sve u cilju informisanja javnosti o radu Ustanove.

Učešća su bila u tematskim televizijskim i radijskim emisijama koje tretiraju porodicu, od čega je bilo: **2 press konferencije, 45 televizijskih gostovanja, 22 radijska nastupa i 19 intervjuja za novinski portal.**

Neke od tema o kojima smo govorili su: Predstavljanje projekta „Porodično u Vašoj školi“, „Kako prepoznati nasilje“, „Socijalna izolacija“, Predstavljanje projekta „ZaJedno“, „Konzumerizam“, „Rad u srednjim školama“, „Kako sistemski riješiti problem nasilja nad ženama“, „Stanje porodice u BiH“, „Početak školske godine“, „Kako prepoznati nasilje“, „Socijalna izolacija“, Predstavljanje projekta „ZaJedno“, „Konzumerizam“, „Rad u srednjim školama“, itd.

3.4.2. Web stranica Ustanove

Softverskom analizom posjeta (Google analytics) web stranice za protekli period, a zaključno sa 31.12.2017.g. evidentirano je **5980** posjetitelja koji su ostvarili **12581** pregleda sadržaja linkova i naslova u okviru web stranice Ustanove, dok je na FB Fan page ostvareno **58064** pregleda.

Pod linkom *vijesti* objavljeno je **94 teksta**. Neke od tema su: „Komunikacija: odnos učenik-nastavnik“, Održano predavanje „Utjecaj konzumerizma na porodicu“, „Posjeta u povodu Dana Ustanove“, „Šesnaest godina uspješnog rada KJU „Porodično savjetovalište“, „Održano predavanje Stres kod nastavnika“, „Održano predavanje o temi Vršnjačko nasilje“, „Obilježen Dan ružičastih majica“, „Infografika: Pametno korištenje interneta“, „Poziv za roditelje sa iskustvom braka“, „Posjeta u povodu Dana Ustanove“, „Održana radionica Nasilje-odbacivanje u grupi vršnjaka“. Predstavljanje projekta „Porodično u Vašoj školi“, Predstavljanje projekta „ZaJedno“, Obilježavanje „Dana porodice“, Pružanje usluga Savjetovališta, „Obilježen Dan porodice“, „Dječija nedjelja-Odgoj danas“, „Odgojni stilovi roditeljstva“, „Vršnjačko odbacivanje“, „Nenasilna komunikacija“, „Pubertet i adolescencija“ i Potisan protokol o međusobnoj saradnji nadležnih institucija i udruženja/fondacija u pružaju podrške svjedocima/žrtvama ratnih zločina i sl.

Dječija nedjelja 2017.

U okviru obilježavanja „Dječije nedjelje“ 04.10.2017. godine Kantonalna javna ustanova „Porodično savjetovalište“ organizirala je manifestaciju „Odgoj danas – predavanja, radionice i razgovori“ uz pokroviteljstvo Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo.

Manifestacija je organizirana sa ciljem pružanja podrške roditeljima, djeci i profesionalcima u izazovima odgoja i promoviranja značaja odgoja i porodičnih vrijednosti kao i svih bitnih elemenata koji porodicu čine funkcionalnom.

Manifestacija se sastojala od tri panela, a svaki panel je podrazumijevao tri predavanja u trajanju od po 20 minuta, te vrijeme za pitanja i diskusiju. U Manifestaciji je učestvovalo devet predavača, tri moderatora panela i dva voditelja radionica. Jedan predavač i dva voditelja radionica za mlade su iz KJU „Porodično savjetovalište“, dok su ostali predavači univerzitetski profesori različitog profila (psiholozi, pedagozi, sociolozi), kao i stručnjaci iz prakse. Moderaciju panela su vodile ličnosti iz javnog života koje su poticale diskusiju između učesnika i predavača.

Programom Manifestacije obuhvaćene su sljedeće teme: „Odgoj danas“, „Odgovorno roditeljstvo - gubimo li kompas?“, „Pozitivno roditeljstvo: ljubav u odgoju“, „Komunikacijski prihodi i rashodi u porodici“, „Kad dijete dovede porodicu na terapiju“, „Inkluzivno obrazovanje u Bosni i Hercegovini: utopija ili put do humanijeg društva?“, „Kad se roditelji rastaju: djeci trebaju i mama i tata“, „Putokazi za bolji život -upoznavanje sebe i drugih“ i „Digitalno roditeljstvo“.

Manifestaciju je posjetilo između **250 i 300 posjetilaca**, a ono što je bilo posebno zanimljivo jeste da je sala koja je brojala 150 mjesta konstantno bila popunjena što ukazuje na veliko interesovanje i potrebu za ovakvim sadržajima u Kantonu Sarajevo. Značajan segment su bile i radionice za mlade o temama „Odbacivanje u grupi vršnjaka“ i „Adolescenti i roditelji: kako komuniciramo“, a koje su se odvijale paralelno sa predavanjima i u kojima je učestvovao 41 adolescent.

Za potrebe mjerenja uspješnosti Manifestacije osmišljena su dva nivoa evaluacije: evaluacija predavanja i evaluacija radionica, a rezultati evaluacije su pokazali sljedeće:

- Posjetioci predavanja su ocijenili visokim ocjenama sve aspekte Manifestacije od izbora tema i predavača, izlaganja predavača, korisnosti predavanja do organizacije. Također, učesnici u radionicama su izvještavali o velikoj korisnosti sadržaja, što upućuje na zaključak da je Manifestacija kvalitetno osmišljena i organizirana, te da je ponuđeni sadržaj zadovoljio očekivanja posjetilaca i da je doprinio novim spoznajama o odgoju i roditeljstvu koje mogu biti koristan vodič u suočavanju sa izazovima odgoja u savremenom društvu.
- Okupljanje relevantnih stručnjaka iz sfere odgoja (psiholozi, pedagozi, sociolozi) je omogućilo da se temi odgoja pristupi iz više uglova, te da se na taj način dobije kompletna slika izazova odgoja u savremenom društvu, kao i da se dobiju kvalitetne smjernice kako da se na te izazove odgovori.
- Posjetioci su iskazali potrebu za češćim organiziranjem skupa ovakvog tipa, uz prijedlog da pojedinačna izlaganja traju duže, da se uključi više ljudi iz prakse, da pojedini predavači imaju interaktivniji pristup, da pauze između aktivnosti budu duže, te da bude veća medijska promocija u smislu privlačenja većeg broja roditelja.

Obilježen Dan porodice

U povodu obilježavanja **Međunarodnog dana porodice**, KJU „Porodično savjetovalište“ i predstavnici udruženja osoba sa invaliditetom KS: Savez Sumero, Udruženje slijepih KS, Udruženje distrofičara KS, Udruženje gluhih KS, Udruženje oboljelih od multiple skleroze KS, u **ponedjeljak, 15.05.2017.g. na Trgu oslobođenja – „Alija Izetbegović“** kroz promotivni materijal i razgovor sa građanima predstavili su projekat „**ZaJedno**“.

Cilj ove aktivnosti je promocija inkluzivne kulture i jednakih životnih prilika bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi.

3.5. SARADNJA U MREŽI

SARADNJA U MREŽI

Aktivnost „ZaJedno“

KJU „Porodično savjetovalište“ i udruženja osoba sa invaliditetom: Savez „Sumero“, Udruženje slijepih Kantona Sarajvo, Udruženje distrofičara Kantona Sarajevo, Udruženje gluhih Kantona Sarajevo i Udruženje oboljelih od multiple skleroze Kantona Sarajevo izradili su zajedničku aktivnost promocije inkluzivne kulture „ZaJedno“ i potpisali Protokol o saradnji 13.02.2017. godine u multimedijalnoj sali Vlade KS.

Saradnja je pokrenuta u cilju promocije jednakih životnih prilika bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, te podizanju svijesti javnosti o potrebi inkluzije.

Aktivnost „ZaJedno“ realizirana je kroz interaktivne radionice, edukacije i prenošenje iskustava predstavnika udruženja u različitim životnim prilikama. Realizirano je šest radionica sa učenicima, nastavnicima i roditeljima u O.Š „Safvet-beg Bašagić“, O.Š „Malta“, O.Š „Fatima Gunić“ i OŠ „Aleksa Šantić“ za ukupno 145 učesnika. Tom prilikom učesnici su dobili priliku na direktan način saznati nešto više o potrebama i poteškoćama osoba sa smetnjama u razvoju i funkcioniranju, te na koje načine im svojim razumijevanjem, prihvatanjem i poštovanjem mogu pomoći da realiziraju svoj potencijal. Posebno je naglašena važnost ostvarivanja prava i potreba osoba sa poteškoćama u razvoju i funkcioniranju u okviru školskog sistema.

Intencija je da ove aktivnosti dobiju kontinuitet kroz plan i program odjeljenskih zajednica kako bi kontinuirano poticali važnost jednakih mogućnosti za sve, bez obzira na način njihovog ispoljavanja.

Predavanje za uposlenike JU „Terapijska zajednica Kampus“

Na poziv JU “Terapijska zajednica Kampus” održana su dva predavanja za stručne saradnike ove ustanove. Predavanju „**Stres u pomagačkim zanimanjima**“ prisustvovala su 24 uposlenika. S obzirom da pomagačka zanimanja spadaju u vrlo stresna zanimanja, te činjenicu da stres može negativno utjecati na psihofizičko zdravlje pojedinca, ali i na kvalitet usluga koje se pružaju korisnicima, uposlenici su se upoznali sa važnošću prepoznavanja vlastitih simptoma stresa, načinima prevencije, ali i ublažavanja efekata profesionalnog stresa.

Predavanju o temi „**Međuljudski odnosi i komunikacija**“ prisustvovala su 22 uposlenika koji su kroz interaktivno predavanje i rad u grupama osvijestili komunikacijske vještine koje je potrebno unaprijediti u cilju sveukupnog poboljšanja odnosa sa drugim ljudima, s fokusom na međuljudske odnose u kolektivu. Tom prilikom učesnici su stekli jasniji uvid u proces stvaranja odnosa sa radnim kolegama i nadređenim i vlastitu ulogu u tom procesu, bolje razumjeli dinamiku tih odnosa, te uvidjeli mogućnosti i načine unapređenja istih.

Saradnja sa drugim institucijama, ustanovama i organizacijama:

Izvanprogramska saradnja sa osnovnim i srednjim školama Kantona Sarajevo u implementaciji predavanja/projekata primarne prevencije

S ciljem zajedničkog rada na preveniranju unutarporodičnih riziko faktora i prevencije maloljetničke delinkvencije nastavljena je saradnja KJU „Porodično savjetovalište“ sa osnovnim i srednjim školama u Kantonu Sarajevo kroz realizaciju izvanprogramskih aktivnosti, odnosno odgovarali smo na iskazane potrebe i pozive škola za realizaciju određenih aktivnosti.

Izvanprogramska saradnja sa osnovnim školama Kantona Sarajevo

U protekloj godini na poziv osnovnih škola **realizirane su 32 radionice u kojima je učestvovalo 630 djece.**

Održano je po sedam radionica „Slika o sebi“ i „Rješavanje konflikta“, po šest radionica „Odbacivanje u grupi vršnjaka“ i „Zajedništvo“, pet radionica „Nenasilna komunikacija“ i jedna radionica „Mladi i internet“. Radionice su realizirane za djecu koja pohađaju OŠ „Mirsad Prnjavorac“, JU „Osma osnovna škola Amer Ćenanović“, OŠ „Čengić Vila I“, JU „Deseta osnovna škola“, OŠ „Sokolje“, JU „Deveta osnovna škola“, OŠ „Avdo Smajlović“, OŠ „Srednje“, OŠ „Kovačići“, JU „Sedma osnovna škola“, OŠ „Musa Ćazim Ćatić“ i O.Š. „Hrasno“.

Također, održano je **10 predavanja** za nastavnike u kojima je učestvovalo **287 nastavnika** sljedećih osnovnih škola: OŠ „Safvet-Beg Bašagić“, OŠ „Hasan Kikić“, OŠ „Saburina“, OŠ „Centar Vladimir Nazor“, OŠ „Srednje“, OŠ „Deveti maj“, J.U. „Prva osnovna škola“ Ilidža, OŠ „Srednje“, „O.Š. „Čengić vila I“, O.Š. „Vrhbosna“. Teme koje su realizirane su „Stres u nastavničkom zanimanju“, „Međuljudski odnosi i komunikacija na radnom mjestu“, „Asertivna disciplina u razredu“, „Komunikacija: odnos učenik-nastavnik“ i „Utjecaj konzumerizma na porodicu“.

Izvanprogramska saradnja sa srednjim školama Kantona Sarajevo

Na poziv srednjih škola održano je **15 radionica** za mlade u kojima su učestvovala ukupno **300 adolescenta.**

Održane su četiri radionice „Nasilna komunikacija“, četiri radionice „Zajedništvo“, tri radionice „Odbacivanje u grupi vršnjaka“, dvije radionice „Interkulturalnost“, te po jedna radionica „Nasilje u adolescentskim vezama“ i „Slika o sebi“. Učešće u radionicama su uzeli adolescenti iz J.U. „Srednja mašinska tehnička škola“, J.U. „Srednja ugostiteljsko-turistička“, J.U. „Treća gimnazija“, JU „Srednja škola za saobraćaj i komunikacije“, „Srednja škola poljoprivrede, prehrane, veterine i uslužnih djelatnosti“ i privatne škole „Međunarodna srednja škola Sarajevo“.

Također, na poziv srednjih škola održano je pet predavanja o temama „Stres u nastavničkom zanimanju“ i „Komunikacija: odnos učenik-nastavnik“ za ukupno **158 profesora** iz pet srednjih škola: JU „Četvrta gimnazija Ilidža“, JU „Građevinsko-geodetska škola“, JU „Prva gimnazija“, JU „Druga gimnazija“ i „Srednja škola metalskih zanimanja“.

Predavanje „Komunikacija u zdravstvu“

Na poziv Odjeljenja urgentne medicine Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ održano je predavanje o temi „Komunikacija u zdravstvu“ za **18** ljekara i medicinskih sestara. Obzirom da zdravstveni sistem najneposrednije korespondira sa porodičnim sistemom, te utječe na zdravlje i funkcionalnost porodice, od velikog je značaja jačanje kapaciteta zdravstvenih radnika za zadovoljenje psihosocijalnih potreba njenih članova, odnosno unapređenje odnosa na relaciji zdravstveni radnik-pacijent. Kroz interaktivno predavanje i rad u grupama učesnici su osvijestili komunikacijske vještine koje je potrebno unaprijediti kako bi adekvatno odgovorili na psihosocijalne potrebe pacijenata.

Učešće u projektu Razvoj i profesionalizacija prevencije ovisnosti u BiH

Nakon učešća u studijskoj posjeti stručnim centrima za prevenciju ovisnosti u Austriji, u okviru projekta Razvoj i profesionalizacija prevencije ovisnosti u BiH koji implementira udruženje za prevenciju ovisnosti Narko-ne nastavljene su aktivnosti na ovom projektu. U protekloj godini realiziran je dvodnevni seminar na kojem su na osnovu praktičnih modela iz Austrije razvijani pilot projekti prevencije ovisnosti u Bosni i Hercegovini. Realizirana je i dvodnevna radionica na kojoj je konkretizovana strategija djelovanja institucija i organizacija uključenih u projekat sa jasnim mjerama i indikatorima, posebno za svaku organizaciju u naredne tri godine.

Također, u periodu novembar-decembar 2017. godine održano je pet radionica za roditelje u OŠ „Edhem Mulabdić“. Radionice su održane u saradnji sa predstavnicima JU “Terapijska zajednica Kampus” i Udruženjem za prevenciju ovisnosti Narko-ne. Učesnici radionica su bili roditelji djece u riziku koja su identifikovana u okviru „Programa prepoznavanja i zaštite djece od faktora rizika“ u Kantonu Sarajevo.

Učešće u kampu programa „Mladi za zdrave zajednice“

Shodno dugogodišnjoj saradnji sa Udruženjem za prevenciju ovisnosti Narko-ne, u periodu od 29.06. do 04.07.2017. godine predstavnik KJU „Porodično savjetovalište“ učestvovao je kao trener u šest radionica kampa za **18** volontera programa „Mladi za zdrave zajednice“. Kamp je organiziran na planini Igman u cilju prevencije ovisnosti i unapređenja zdravlja u lokalnim zajednicama, a učesnici koji su došli iz gradova širom BiH pripremljeni su za provedbu devet mini-projekata.

Važan dio kampa bile su radionice „Pedagogija doživljaja“ koje za cilj imaju povezivanje učesnika, tako da su kroz različite aktivnosti u prirodi volonteri i volonterke timski stvarali međusobno povjerenje u grupi. Program kampa je osmišljen na način da mladi sve vrijeme budu u procesu neformalnog učenja životnih vještina, te znanja i vještina vezanih za prevenciju ovisnosti o psihoaktivnim supstancama, alkoholu, pušenju, kockanju i internetu.

Učešće na ljetnjom kampu Asocijacije srednjoškolaca u BiH

Na poziv Asocijacije srednjoškolaca u Bosni i Hercegovini predstavnici Savjetovališta učestvovali su u ljetnjom kampu čiji je cilj upoznavanje mladih o važnosti očuvanja ekologije i zaštite životne sredine kao i unapređenja različitih sposobnosti koje bi im pomogle da kasnije nastave mijenjati stvari u svojoj lokalnoj zajednici. Kamp je brojao **20 srednjoškolaca** iz različitih bosanskohercegovačkih gradova.

Set od pet radionica koje se odnosi na povezivanje grupe i grupni rad vodio je predstavnik KJU „Porodično savjetovalište“ čime je pružena podrška srednjoškolcima u širenju spoznaja o važnosti povjerenja, povezivanja i zajedničkog djelovanja.

3.6. OSTALE AKTIVNOSTI

3.6.1. „Infografika“

Generalni cilj: Približavanje edukativnih sadržaja ciljnoj grupi na pristupačniji način

Specifični ciljevi:

1. Koristiti utjecaj medija za sprječavanje rizičnih ponašanja;
2. Kroz jednostavnije predstavljanje sadržaja utjecati na formiranje pozitivnih vrijednosti i stavova, te oblikovati kvalitetne životne stilove kod djece i mladih;
3. Omogućiti bolju komunikaciju kako među pojedincima tako i među grupama bržim protokom informacija kroz jasne i konkretne poruke ciljnim grupama.

Ciljna grupa: Djeca, mladi, roditelji, profesionalci

U 2017. godini je pokrenut novi projekt mjesečne izrade infografike kao odgovor na aktuelne društvene pojave i teme i potrebe za jasnijim i kraćim prikazivanjima sadržaja.

Distribucija infografika se vrši putem društvenih mreža „Facebook“ i „Instagram“ te putem web stranice čime se želi doći do što većeg broja korisnika koji ne koriste standardne usluge Ustanove. Mjerljivost rezultata prati se specijaliziranim alatima koje nude društvene mreže, a koje pokazuju tačan broj pregleda jedne infografike odnosno korisnika do kojih je poruka došla.

U proteklom periodu izrađeno je pet infografika. Prva infografika objavljena je u mjesecu februaru i nosi naziv „Pametno korištenje interneta“ i sadrži savjete za djecu i mlade o pravilima ponašanja na internetu. U mjesecu februaru infografikom je obilježen „Dan ružičastih majica 2017.“, odnosno Međunarodni dan prevencije vršnjačkog nasilja sa kratkim porukama namijenjenim djeci i mladima.

Budući da je dana 30.03.2017. godine KJU „Porodično savjetovalište“ proslavila 16 godina postojanja, njen rad je predstavljen i kroz infografiku, sa informacijama o uslugama koje pruža građanima Kantona Sarajevo.

U povodu obilježavanja Međunarodnog dana porodice u maju je izrađena infografika „ZaJedno-promocija inkluzivne kulture“ i odštampana u 500 primjeraka.

U cilju pružanja podrške roditeljima prilikom polaska djece u školu izrađena je infografika-plakat sa savjetima za roditelje „Početak školske godine-počnimo zajedno“. Plakati su distribuirani svim osnovnim i srednjim školama Kantona Sarajevo. Na ovaj način roditelji su imali priliku informisati se o svojim obavezama i na koji način što lakše prevazići poteškoće koje donose školske promjene. Također, naglašena je i važnost uspostavljanja kvalitetnog odnosa sa nastavnikom i prijateljima u školi, gdje će roditelji vlastitim primjerom ukazati na dobar saradnički odnos.

3.6.2. Kamp “Vikend bez interneta”

Kantonalna javna ustanova „Porodično savjetovalište“ uz finansijsku podršku općine Novi grad organizirala je kamp za mlade pod nazivom „Vikend bez interneta“ koji se realizirao u periodu od 17.11. do 19.11.2017. godine u planinarskom domu „Čavle“ na Igmanu. Imajući u vidu da je internet zauzeo središnje mjesto u svakodnevnom životu velikog broja djece i mladih, te da mnogi od njih iskazuju znakove ovisnosti o ovom mediju, ideja kampa bila je okupiti mlade, te u prirodnom ambijentu provesti vikend u razvijanju socijalnih vještina u svrhu prevencije ovisničkih ponašanja, sa naglaskom na ovisnost o internetu.

Učesnici Kampa bili su mladi u dobi od 16 i 17 godina koji su heterogeni prema spolu i školama koje pohađaju, a koji provode mnogo vremena na internetu. Sa svim kandidatima je obavljen intervju s ciljem provjeravanja njihove motiviranosti za učešće u Kampu i iskustava u korištenju interneta, te je izabran **21 učesnik**, 10 djevojaka i 11 mladića. U realizaciji aktivnosti Kampa učestvovalo je sedam stručnih saradnika Odjeljenja za razvojne-istraživačke poslove i socijalne inovacije koji su osim u realizaciji edukativnih sadržaja bili zaduženi i za nadzor nad učesnicima i praćenje poštivanja dogovorenih pravila. Kamp je trajao tri dana i uključivao je intenzivne edukativne aktivnosti, te društvene vježbe i igre koje su predstavljale alternativni način provođenja slobodnog vremena mladih, odnosno vremena bez mobitela i interneta. Tokom kampa realizirane su sljedeće interaktivne radionice:

- **Upoznavanje i pravila** - cilj radionice bio je predstaviti program Kampa, njegovu svrhu i ciljeve, kao i međusobno upoznavanje i povezivanje učesnika, te motiviranje učesnika da učestvuju u radu kroz zajedničko donošenje pravila.

- **Pedagogija doživljaja** - cilj ove radionice koja se izvodila na otvorenom jeste jačanje grupne povezanosti i zajedništva, te osvještavanje važnosti saradnje među učesnicima kako bi uspješno obavili određene zadatke.
- **Komunikacijske vještine** - radionica se realizirala kroz niz interaktivnih vježbi kroz koje su se učesnici upoznali sa različitim stilovima komuniciranja, prednostima i nedostacima svakog od stilova i razvijanje vještina asertivne komunikacije.
- **Rješavanje konflikata** - cilj radionice jeste upoznavanje sa mogućim ishodima konflikta, te usvajanje vještina nenasilnog komuniciranja.
- **Ovisnost** - radionica se realizirala sa ciljem upoznavanja sa faktorima koji vode u ovisnička ponašanja, prepoznavanja znakova ovisnosti o internetu i spoznaje načina prevencije ovisnosti.
- **Slobodno vrijeme** - cilj radionice jeste poticati zdrave životne navike i osvještavanje važnosti kvalitetnog provođenja slobodnog vremena.

Za potrebe mjerenja uspješnosti Kampa osmišljena su dva nivoa evaluacije: povratne informacije učesnika i osvrt voditelja, a evaluacija je pokazala sljedeće: Učesnici su izuzetno visokim ocjenama ocijenili sve aspekte Kampa, od organizacije, uslova za rad i boravak, atmosfere među učesnicima i vlastitog učešća u radu, metoda rada do kvalitete i korisnosti radionica, što govori o uspješnosti i korisnosti Kampa. Odgovori na pitanje koje je najvažnije iskustvo sa Kampa također ukazuju na veliku korisnost kampa u kojem su stekli vještine koje će im koristiti u svakodnevnom životu, ali i da su spoznali vrijednosti zajedništva, povjerenja i saradnje koje su u doba moderne tehnologije zanemarene. Također, prevaziđen je veliki broj stereotipa i predrasuda koji su učesnici imali, te su se svi praktično uvjerali kako se može provesti vrijeme bez interneta.

3.6.3. Okrugli sto „Porodična psihologija- treba li nam?“

Dana 09.10.2017. godine KJU „Porodično savjetovalište“ je u partnerstvu sa JU “Dom zdravlja Kantona Sarajevo” i JU “Kantonalni centar za socijalni rad“ u sklopu Festivala psihologije organizirala Okrugli sto „Porodična psihologija, treba li nam?“ Cilj Okruglog stola bio je razmjena iskustava psihologa uposlenih u centrima za mentalno zdravlje JU “Dom zdravlja Kantona Sarajevo”, JU „Kantonalni centar za socijalni rad“ i KJU „Porodično savjetovalište“ kako bi razmotrili segmente utjecaja rada psihologa na porodično funkcioniranje i povećanje kvaliteta pruženih usluga građanima Kantona Sarajevo.

Teme izlaganja na Okruglom stolu bile su: „Značaj psihodijagnostike za porodično funkcioniranje“, „Psihodijagnostika i sindrom hospitalizma“, „Uticao razvoda na funkcioniranje porodice i psihološko prilagođavanje-stanje kod djece“ i „Rad psihologa u Centru za socijalni rad sa različitim porodičnim disfunkcijama i krizama“. Ovom prilikom je naglašena važnost pružanja psihološke podrške porodici, kao i saradnje između različitih subjekata u čijem je fokusu porodica.

3.6.4. Obilježavanje Dana ružičastih majica

U povodu obilježavanja Dana ružičastih majica - Međunarodnog dana prevencije vršnjačkog nasilja, 22.02.2017.godine, KJU „Porodično savjetovalište“ je realizirala radionicu u JU „Srednja škola za saobraćaj i komunikacije“ za **35 profesora** ove škole. Kroz radionicu predstavljen je projekt „Civilna hrabrost“ koji je realiziran u ovoj školi za učenike prvog razreda, a koji je imao za cilj podizanje svijesti o spriječavanju nasilja među mladima. Prikazom vježbe „Strategija protiv nasilja“ učenici su na slikovit način predstavili profesorima moguće situacione primjere nasilja, te načine i strategije prevazilaženja istog.

3.6.5. Akcioni plan za prevenciju maloljetničkog prijestupništva i rada sa maloljetnicima u kontaktu sa pravosudnim sistemom u Kantonu Sarajevo

U 2017. godini predstavnik Ustanove je prisustvovao sastancima koji su imali za cilj izradu i implementaciju aktivnosti novog Akcionog plana za suprotstavljanje maloljetničkom prijestupništvu u Kantonu Sarajevo za period 2017.-2019. godine. Pri izradi novog plana vodilo se računa o iskustvu i pokazateljima efikasnosti implementacije prethodnog Akcionog plana, te se novonastali plan bazira na konkretnim (izvodivim) aktivnostima, definisanim odgovornostima u skladu sa nadležnostima nosioca aktivnosti, kao i realnim rokovima i očekivanim ishodom.

3.6.6. Dan Ustanove

Povodom obilježavanja 16 godina rada i postojanja KJU „Porodično savjetovalište“, 30.03.2017.g. Ustanovu su posjetili učenici četvrtog razreda JU „Srednja škola za poljoprivredu, prehranu, veterinu i uslužne djelatnosti“. S tim u vezi učenicima je predstavljen koncept rada Ustanove, te projekti koji se realiziraju u zajednici. Kroz interaktivnu diskusiju učenici su imali priliku saznati više detalja o aktuelnoj problematici koja se tiče porodice, porodičnih odnosa, roditeljstva, rada sa mladima i sl.

3.6.7. Učešće na konferencijama, tematskim skupovima i manifestacijama drugih ustanova i organizacija:

- Predstavnicima KJU „Porodično savjetovalište“ učestvovali su na konferenciji „Zaštita djece i mladih od zlostavljanja na internetu“ koju je organizirao Centar za društveno istraživanje „Global Analitika“ koja je održana 27.01.2017.g. u Studentskom klubu KUK.
- Prezentacija regionalnog projekta UNICEF-a: „Nasilje nad djecom – Pregled dostupnih podataka“- cilj ovog učešća bio je prikupljanje dostupnih podataka ali i predstavljanje Savjetovališta kao važnog aktera u borbi za dobrobit i zaštitu djece, uz diskusiju sa relevantnim akterima i interesnim grupama.
- U okviru manifestacije “Otvoreni dan srednje škole za okoliš i drveni dizajn” uzeto je učešće kroz promotivni štand gdje je predstavljen rad Ustanove kroz promotivne materijale, priručnike, brošure i razgovor sa posjetiocima manifestacije.
- Predstavnicima Savjetovališta prisustvovali su Konferenciji “Inkluzijom do jednakih mogućnosti djece i osoba s invaliditetom u Kantonu Sarajevo“ koja je održana u organizaciji Saveza organizacija za podršku osobama s intelektualnim teškoćama Federacije BiH – SUMERO. Tom prilikom direktor KJU “Porodično savjetovalište” predstavio je projekat „ZaJedno“ te najavio izradu programa putem kojeg će se kroz odjeljske zajednice o inkluziji educirati učenici osnovnih i srednjih škola u Kantonu Sarajevo.
- U okviru Programa edukacije “Međunarodni naučni simpozij prosvjetnih radnika i odgojno – obrazovnih institucija Kantona Sarajevo”, a na poziv Udruženja prosvjetnih radnika OPTIMUS učešće je uzela i KJU „Porodično savjetovalište“. Održana je radionica o temi „Tolerancija i suradnja - moj izbor“ za **30 djece** dobi 13-14 godina starosti. Podizanje svijesti o značaju grupne pripadnosti, razvijanje grupne povezanosti i saradnje, međusobnog povjerenja i tolerancije bio je cilj ove radionice.
- Predstavnica KJU “Porodično savjetovalište” je prisustvovala konferenciji „Glasovi mladih koji napuštaju alternativnu brigu“, a koju je organizirao SOS Dječija sela BiH sa ciljem kreiranja zajedničkog dokumenta koji će biti osnova za pokretanje kampanje zagovaranja izmjene politike i prakse te unapređenje položaja djece i mladih koji napuštaju alternativnu brigu.
- U cilju donošenja kvalitetnog dokumenta i usvajanja prve Strategije prema mladima u Kantonu Sarajevo, održan je događaj pod nazivom “Dijalog s mladima Kantona Sarajevo“ gdje se razmatralo sedam različitih tematskih područja vezanih za mlade i to: rad i zapošljavanje, obrazovanje i nauka; socijalna zaštita; zdravstvena zaštita; kultura i sport; aktivizam (učesće, volontiranje, mobilnost i sigurnost).

- Predstavnicu KJU „Porodično savjetovalište“ su uzeli učešće u III stručnoj konferenciji socijalnih radnika u Bosni i Hercegovini sa međunarodnim učešćem koja je održana 25. oktobra 2017. godine u Banjoj Luci. Konferenciji je prisustvovalo više od 160 učesnika. Razgovarano je o položaju socijalnih radnika u BiH i regionu, njihovom identitetu i integritetu te diskutovano o nizu pitanja od značaja za unapređenje socijalne zaštite u BiH.
- Shodno dugogodišnjoj saradnji sa Udruženjem za prevenciju ovisnosti Narko-ne, predstavnici KJU „Porodično savjetovalište“ su učestvovali na obilježavanju 15. godišnjice rada koja je upriličena u prostorijama kina Meeteng point, te svojim prisustvom dali podršku budućem radu i saradnji.
- U mjesecu septembru obavljena je mentorska uloga za dvije studentice Odsjeka za psihologiju Internacionalnog Univerziteta u Sarajevu koje su tokom petnaestodnevne prakse u Ustanovi upoznate sa radom Ustanove, razvojno-istraživačkom metodologijom, te su imale priliku da same osmisle preventivnu aktivnost.

IV KAPITALNI PROJEKTI

Izgradnja poslovnog objekta KJU „Porodično savjetovalište“

Izgradnja poslovnog objekta KJU “Porodično savjetovalište” počela je dana 18.06.2015. godine. Nakon izgradnje I faze objekta koja podrazumijeva kompletnu betonsku konstrukciju, a nakon okončanja tenderske procedure, u 2017. godini je započeta i naredna faza izgradnje koja uključuje izvođenje svih građevinsko-zanatskih i instalaterskih radova na objektu. Kontinuitet daljih radova na objektu uslovljen je obezbijeđenim raspoloživim sredstvima za ovu namjenu.

Lokacija objekta nalazi se u Općini Novo Sarajevo, u ulici Bihaćka.

Procijenjena vrijednost objekta iznosi cca 2.210.000,00 KM.

Objekat je namijenjen za obavljanje djelatnosti Kantonalne javne ustanove “Porodično savjetovalište”.

Izgradnju zgrade finansira Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo, implementator projekta je Zavod za izgradnju Kantona Sarajevo.

V OCJENA STANJA I POSTIGNUTIH REZULTATA

KJU „Porodično savjetovalište“ kroz svoje djelovanje ostvarila je zapažene rezultate u svim domenima svog djelovanja.

U ovoj godini posebno izdvajamo aktivnosti u okviru obilježavanja Dječije nedjelje u Kantonu Sarajevo za 2017.godinu pri čemu je Ustanova dala doprinos ovom programu kroz realizaciju manifestacije “Odgoj danas“ – predavanja, radionica i razgovori koja je organizirana sa ciljem pružanja podrške roditeljima, djeci i profesionalcima u izazovima odgoja i promoviranja značaja odgoja i porodičnih vrijednosti kao i svih bitnih elemenata koji porodicu čine funkcionalnom.

Također, Ustanova je bila angažovana u izradi Programa obilježavanja Dječije nedjelje sačinjenog u ime Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo.

Jedna od značajnijih aktivnosti bila je i promocija inkluzivne kulture u školama „ZaJedno“ gdje se sa učenicima, nastavnicima i roditeljima radilo na promociji razvijanja pozitivnog odnosa prema drugom i drugačijem. Specifičnost ove aktivnosti je direktno uključivanje u interaktivne radionice i edukacije predstavnika udruženja osoba sa invaliditetom i to predstavnika Saveza „Sumero“, Udruženja slijepih Kantona Sarajevo, Udruženja distrofičara Kantona Sarajevo, Udruženja gluhih Kantona Sarajevo i Udruženja oboljelih od multiple skleroze Kantona Sarajevo.

U ovoj godini intenziviran je i partnerski oblik rada sa osnovnim i srednjim školama Kantona Sarajevo u okviru kojeg je realizirana **189 radionica i 62 predavanja za 3483 korisnika usluga** primarne prevencije.

U saradnji sa resornim ministarstvom i Zavodom za izgradnju Kantona Sarajevo, uz istaknuto kontinuirano lobiranje direktora Savjetovališta, intenzivirane su aktivnosti u proceduri izgradnje objekta KJU „Porodično savjetovalište“.

Kada je u pitanju savjetodavno-terapeutski rad, tokom 2017. godine evidentan je povećan broj usluga koje su pružene građanima iz ovog domena.

Korisnicima savjetodavno-terapeutskog tretmana pruženo je ukupno **6155** različitih usluga.

Pruženo je **2070** usluga **terapijskog rada**, **1456** usluga **savjetovališnog rada**, te **409** usluga **dijagnosticiranja problema**.

Pruženo je 818 usluga **intervencija putem telefona**. Ove usluge pružene su korisnicima koji su bili uključeni u savjetodavno-terapeutski tretman kao i osobama koje su bile suočene sa različitim problemima, ali nisu bile spremne za uključivanje u kontinuirani tretman.

Realizirano je ukupno **2970 seansi** savjetodavno-terapeutskog tretmana.

Kontinuiranim savjetodavno-terapeutskim tretmanom obuhvaćeno je ukupno **705 korisnika** od čega 440 na individualnom, 202 na dijadnom, 56 na porodičnom i sedam na nivou grupe.

Korisnici, sa kojima je savjetodavno-terapeutski tretman završen tokom 2017. godine, ocijenili su korisnost tretmana prosječnom ocjenom **4,87** (na skali od 1 do 5). Od ukupnog broja korisnika, koji su dobili uslugu savjetodavno-terapeutskog tretmana tokom izvještajnog perioda, njih **99,06%** je procijenilo da je došlo do promjene njihovog ponašanja tokom tretmana, dok **95,73%** korisnika smatra da je u toku tretmana došlo do promjene načina na koji se nose sa problemom koji je bio u fokusu terapijskog rada.

VI PROGRAMSKA ORIJENTACIJA ZA NAREDNI PERIOD

U fokusu svoga djelovanja KJU „Porodično savjetovalište“ će i u 2018. godini imati brigu o porodici, a kroz pružanje psihosocijalnih usluga u okviru primarne i sekundarne prevencije.

U **primarnoj prevenciji** aktivnosti su postavljene u formi projekata, uglavnom su kontinuirane, a za 2018. godinu planirana je realizacija ukupno 13 projekata.

Projekti su postavljeni na način da obuhvataju populacijske skupine različitih životnih dobi, a realizirat će se kroz razna stručna predavanja, održavanjem radionica i na drugi sličan interaktivan način. Također, važan dio aktivnosti će biti i istraživanja odnosno ispitivanja raznih psiho-socijalnih pojava koja će se realizirati po potrebi, a njihovi rezultati bi mogli poslužiti kao osnova za postavljanje novih projekata sa novim usmjerenjima i krajnjim ciljem pružanja podrške i zaštite porodici.

Sekundarna prevencija/**savjetodavno-terapeutski rad** podrazumijeva pružanje odgovarajućih usluga korisnicima, zainteresiranim građanima, koji se jave i zatraže pomoć iz ovog segmenta. Usluge će se pružati u sigurnom i povjerljivom ambijentu u skladu sa profesionalnim standardima psihoterapije i uz poštivanje etičkih principa u ovom radu (posebno principa **povjerljivosti** podataka koji se odnose na korisnika i sadržaj tretmana, te principa **dobrovoljnosti** dolaska i uključivanja u tretman).

KJU „Porodično savjetovalište“ će i u 2018.godine raditi na iniciranju i učešću u aktivnostima saradnje u mreži među organizacijama i institucijama koje u svom radu tretiraju temu porodice ili njenih članova.

Pored navedenih poslova, nastojanja Ustanove će i dalje biti intenzivna na planu promotivno-propagandnih djelatnosti, i to kroz izradu i distribuciju raznih informativnih materijala, objavu važnih sadržaja na web stranici a posebno putem neposrednog učešća stručnjaka Ustanove u popularnim TV i radio emisijama gdje će gostovati u vezi sa aktuelnim stručnim temama.

VII KONTINUIRANI POSLOVI

Poslovi primarne i sekundarne prevencije, promotivi te opći poslovi postavljeni su i realiziraju se kao kontinuirane aktivnosti Ustanove.

VIII PREGLED UNUTRAŠNJE ORGANIZACIJE, KADROVSKE I MATERIJALNE OSPOSOBLJENOSTI

Pravilnikom o radu KJU „Porodično savjetovalište“ sistematizirano je ukupno **32 izvršioca (27 VSS, 4 SSS i 1 NK)** raspoređena u četiri organizacione jedinice, i to:

- a) Odjeljenje za savjetodavno-terapeutski rad - 14 izvršilaca;
- b) Odjeljenje za razvojno-istraživačke poslove i socijalne inovacije -8 izvršilaca;
- c) Odjeljenje za strateško planiranje, promociju i odnose sa javnošću - 4 izvršioca i
- d) Odjeljenje za pravne, finansijske i opće poslove - 6 izvršilaca.

U dosadašnjem periodu popunjeno je ukupno **21 radnih mjesta** u organizacionoj strukturi Porodičnog savjetovališta i to:

- u Odjeljenju za savjetodavno-terapeutski rad ukupno **6 radnih mjesta**: šef Odjeljenja, 2 stručna savjetnika, 2 viša stručna saradnika i 1 stručni saradnik;
- u Odjeljenju za razvojno – istraživačke poslove i socijalne inovacije popunjeno je ukupno **7 radnih mjesta**: šef Odjeljenja, 2 viša stručna saradnika i 4 stručna saradnika;
- u Odjeljenju za strateško planiranje, promociju i odnose sa javnošću popunjena su **2 radna mjesta**: 1 stručni savjetnik i 1 referent;
- u Odjeljenju za pravne, finansijske i opće poslove ukupno **6 radnih mjesta**: šef Odjeljenja, stručni saradnik za pravne, opće i kadrovske poslove, viši referent za finansije, tehnički sekretar, vozač putničkog vozila - domar i kurir - spremačica.

Što se tiče zastupljene spolne strukture uposlenih u KJU „Porodično savjetovalište“, u radnom odnosu se nalazi 7 muškaraca i 14 žena.

Na stručnim poslovima, u smislu bazične djelatnosti kojom se bavi Ustanova, zastupljene su sljedeće profesije: dipl. socijalni radnik, dipl. psiholog, prof. pedagogije, prof. pedagogije i psihologije, prof. filozofije i sociologije i prof/mr sociologije.

Osim znanja iz bazičnih profesija, znatan broj zaposlenika posjeduje i certificirana znanja, vještine i tehnike psihoterapijskog odnosno savjetovališnog rada.

Što se tiče materijalne osposobljenosti za obavljanje djelatnosti, i dalje se ističe za prioritarno rješavanje problema radnog prostora u kojem Ustanova obavlja djelatnost, budući da se radi o prostoru od cca 200 m², neadekvatnom za ovu vrstu poslova koji se obavljaju, a troškovi zakupa ovog prostora budući da je iznajmljen, iznose 24.000,00 KM na godišnjem nivou.

IX NAČIN OSTVARIVANJA SARADNJE U MREŽI

KJU „Porodično savjetovalište“ je i 2017. godinu obilježilo intenzivnom saradnjom sa drugim organizacijama i institucijama na području Kantona Sarajevo, a mnoge zajedničke aktivnosti rezultirale su i zaključivanjem novih protokola/sporazuma o saradnji. Konkretno aktivnosti detaljno su prikazane pod tačkom 3.6. Izvještaja.

